

Уроки Державності

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

У Переддень Української Незалежності етичний обов'язок українців — скласти данину шани всім Героям, славним предкам, батькам, побратимам, які в усі часи боролися за Україну. Тим, які ніколи захищають її від клятого мозковита.

Уклонитися “І вам, лицарі великі, Богом не забуті”, що віддали своє життя за Свободу й Суверенність рідного Народу й Держави!

Нехай цей День слугує для кожного із нас оберегом Віри в те, що Україна переможе, здолає “свого” вічного ворога, виплодженого дияволом, щоби плюндрувати українську Душу. Мусимо не тільки вистояти, здобути Перемогу, але й знищити це абсолютне зло російсько-імперського рашизму, шовінізму, людиноненавистництва, бо наш Народ наділений такою Божою місією. Ця екзистенційна неминучість закликає всіх притомних людей України і Світу до єднання заради торжества Правди. Де б нас не стріли ці дні, згадаймо гідні діяння кращих синів і дочок, які чинили й продовжують “діла великі” на благо України.

А ще варто ніколи не забувати про величні й гіркі уроки, які мають бути засвоєні кожним свідомим українцем, Нацією задля нашого майбутнього.

В умовах війни особливо відчутно, що захист суверенітету української держави, її безпека передусім залежить від Українського Воїна. Водночас усвідомлюєш, що війна йде скрізь, повсюди, на всіх фронтах. Адже вона є не лише мілітарною, але й світоглядною, ціннісно-смісловою, інформаційною, культурною, дипломатичною. Наша війна — це збереження і зміцнення української Ідентичності. Первинна цінність, поза якою немислиме існування української Державності.

Бо не тільки території, земля, надра, ресурси є об'єктами грабунку для мозковського окупанта. А передусім люди, їх душа, свідомість. Ворог тямить, що, лише нав'язавши імперську модель бачення світу, ідеологію москвофільства й малоросійства, мозковія зможе досягти “успіху” в колонізації українства, запропонувавши (уцілілим) чужинські історичні, культурні, політичні, гуманітарні “цінності”.

Особливо небезпечно, коли зрадливими стають “провідники” нації. Чимало уроків з історії боротьби за Українську Державу засвоюються вже на марші війни. На пам'ять спливає зрада Винниченка, який сто років тому, в період національно-визвольних змагань, “здався” більшовикам-мозквинам. Як стверджували сучасники, його вчинок зробив з нього “найгіршого злочинця і негідника”. Адже, керуючи українськими масами, ведучи їх для поборювання комунізму, водночас підносив більшовизм до небес, називаючи себе і своїх побратимів, що “творили Україну”, негідниками. Тому читаймо (як домашнє завдання) “Лист негідника” (заява Винниченка, голови Директорії до ЦК КП(Б)У від 6 вересня 1920 р.), щоби зрозуміти всю трагіку народу, який помилється в своєму виборі. І не тішмо себе ілюзіями, що таких поменшало нині. Зорієнтованих на мозкву

“Неспалима”. Художник Олександр Мельник

завжди було вдосталь. Серед “великих” і “маленьких українців”. Соціальна база для цього існувала, зважаючи на тривалу бездержавність народу.

Так, Київський міжнародний інститут соціології, здійснивши 2021 року опитування “Ставлення населення України до Росії”, отримав на 7-му році війни (!) мозкаля проти України своєрідні результати: а) 41% українців позитивно тоді ставилися до Росії, не визначились — 17%; б) 49% наших співвітчизників бажали відносин з розією без кордонів і митниць.

Проте дуже прикро, коли москвофіли і зрадники пригріваються при великій владі, окупувавши навіть український сектор безпеки. Чи могли оминати нас трагедії, коли, наприклад, всі силові міністри януковича працювали на кремлівського пахана. І тому сталося саме так, що в березні 2014 р. на материковій частині України боєготовими було лише 6 тис. військових із числа ЗС України. З 2010 по 2014 рр. внаслідок “реорганізації” ЗСУ скорочено 80 тис. осіб, згорнуто програми переозброєння, масово “розпродувалося” озброєння, техніка, майно. За цей час розпродано 477 танків (у Бундесвері 2015 р. налічувалося 225 танків); 94 літаки і БПЛА, 145 гелікоптерів; 330 одиниць

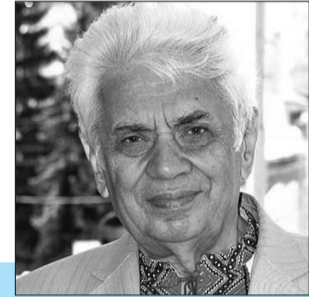
БМП, БТР; зупинено роботу зі створення ракетного комплексу “Сапсан”.

Але найбільш драматичним рішенням “української” влади була докорінна зміна стратегічної військової доктрини. Росія виключалась із списку ймовірних противників України, натомість загрозою стали європейські країни НАТО та США. Отакої!

А нас весь цей час дурили та заставляли шукати “сокиру під лавкою”, годуючи народ європерспективою і євробезпекою. Апогеєм консервації московського вектору стали харківські угоди 2010 р., здаючи остаточно нашим ворогам Севастополь для нарощування їх потужностей на Чорному морі, в Криму. За московську орієнтацію політичної “еліти”, олігархів народ пізніше платитиме українською кров'ю. Стає зрозумілою причинність політичної заяви відомого(ї) політика на засіданні РНБО 2014 р. про недоцільність супротиву розії, бо світ має бачити нашу миролюбність. Отже, бездіяти, коли на тебе пішли відкритою війною. А додавши масову зраду в більш як 20-тисячному українському військово-силовому контингенті, то коло причинно-наслідковості трагедії замикається.

Продовження на стор. 2–3

АНДРІЙ БОНДАРЧУК

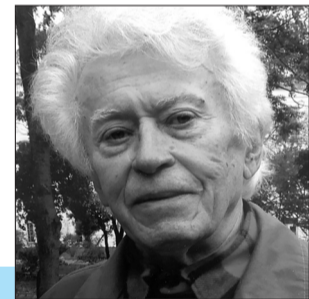
4–5

МИКОЛА ТИМОШИК

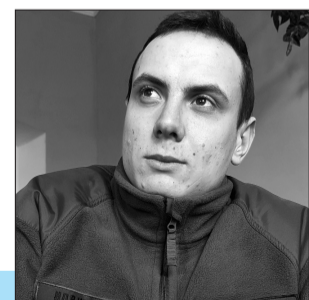
6

ВОЛОДИМИР
БАЗИЛЕВСЬКИЙ

8–9

СТАНІСЛАВ
НОВИЦЬКИЙ

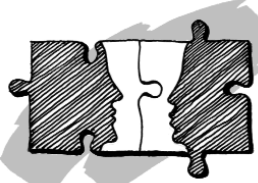

11

СВЯТОСЛАВ
МАКСИМЧУК

15

Закінчення. Початок на стор. 1

Уроки Державності

Чи можна в тій ситуації захистити Крим і Донбас? Навіть якщо б Україна володіла найсучаснішими військовими технологіями, то події розвивались би все одно драматично. Адже в Криму 70% особового складу ЗСУ, Прикордонної служби, понад 80% — СБУ, 99% — МВС зрадили присяги на вірність своєму народу. Зате відповідальні за національну безпеку мали “успіх” в іншому. За кілька років до цього в Севастополі було відкрито з дозволу Києва 12 вишів (філіали московських і пітерських університетів), бібліотеки комплектувалися з росії, школи й університети працювали згідно зі стандартами “рузького міра”, замість українознавства — шовіністичне “севастополеведеніє”. Подібна ситуація в Криму. Там із 600 шкіл державною українською мовою навчалося лише в семи (0,2% учнів). Видавалася (завдяки “Просвіті”) єдина малотиражна газета “Кримська Світлиця”. Нагадує про ці факти лише тому, щоби знову не довелось “наступати на граблі” в інших регіонах України. Бо коли народ (частина його) втрачає ідентичність, національну пам’ять, то за ним приходять заїди, уярмлюючи його голими руками.

Ці загрози, що виникли передусім як наслідок недоумкуватості, москвофільської політики наших “верхів”, не обмежуються якимось часом чи окремими персоналіями. На цю лихварську “хворобу” (торгувати і здавати мозкалям українські “моря” і “землю”) чахнуло чимало наших зверхників із самих початків відновленої Державності. Це головний, універсальний і трагічний урок, який мусимо добре засвоїти, щоби Нація не зазнала упадку і спустошення. Актуальною є думка Д. Донцова (“Дух нашої давнини”), який із трьох чинників поняття держави (“земля”, “народ”, “провідна верства”) визначає причини заходу України саме “в найважливішій складнику — провідній верстві... Бо коли правляча каста вироджувалася, то слабла й держава”.

Ця правдива оцінка спонукала мене згадати про одну подію (суголосну сказаному) із ранньої сторінки нашої Незалежності: культурно-освітній вимір” (2016 р.) я вирішив надрукувати звернення, якому майже три десятиліття (6 вересня 1993 р.). Так сталося, але саме в цей же день (1920 року) зраджував Україну і Винниченко). Добре пам’ятаю цей епізод, коли разом з двома депутатами Чернівецької обласної ради підготували заяву “**Відмежуємося від такої політики Президента**”, яку підписали 53 громадських діячів, політиків, держслужбовців стосовно Чорноморського флоту, Криму і здачі національних інтересів. Тоді вдалося з доволі промовистим зверненням (“У повітрі запахло зрадою”), завдячуючи славному журналісту Миколі Смолінському, “прорватися” на республіканське радіо. Подаю його в оригіналі, щоби відновити тогочасне суб’єктивне бачення частиною громадськості тодішньої української безпекової політики, її імовірних наслідків для сьогоденної України.

“3 вересня ц. р. (1993) на українсько-російських переговорах у Криму Президент України Л. Кравчук погодився на передачу української частини Чорноморського флоту і українських військово-морських баз, української ядерної зброї Росії. У той же час з’явилося повідомлення, що на прохання Л. Кравчука зустріч керівників країн СНД переноситься на кінець вересня, а за цей час український парламент має ратифікувати договір про новий економічний союз. Ми розцінюємо такі дії Президента як зраду інтересів української держави та її народу, порушення президентської присяги захищати суверенітет України, наругою над національною гідністю громадян України і рішуче відмежуємося від такої політики Президента.”

Кримська вереснева угода Президента — це наслідок бездарного керівництва державою з часу проголошення незалежності. Антиукраїнська політика уряду довела економіку до грані колапсу, а добробут народу — до жалюгідного стану. Підірвано фінансову систему країни, знищено національну грошову одиницю, урядові декрети зробили невідгідним для підприємств виробництво і продаж продукції.

Все це робиться для того, аби довести, що наш народ не здатний побудувати власну

міцну державу і лише в союзі з такою ж, до речі, бідною Росією має шанс на виживання.

Більшість країн Східної Європи живе за рахунок чужої, зокрема й російської нафти, але ніхто не перебуває в такій економічній залежності від Росії як Україна. Прем’єр-міністр вже заявив, що половину багатого цьогоорічного врожаю доведеться віддати Росії в рахунок погашення боргів.

Сьогодні ми розплачуємося з Росією за дії свого бездарного керівництва Чорноморським флотом і Севастополем. А завтра доведеться платити Донбасом, післязавтра — Буковиною?

Учій критичній для української державності ситуації лише могутній голос народу, чітка позиція громадян України, може зупинити політичних авантюристів, що зайнялися розпродажем держави.

Ми виступаємо з пропозицією негайного скликання позачергової сесії обласної Ради, яка зажадала б від Президента повної денонсації кримської угоди з Росією. В будь-якому іншому разі державні та представницькі органи, політичні партії та громадські організації, профспілки мають ініціювати збір підписів за відставку Президента та Уряду.

Ми звертаємося до обласних рад, що поділяють нашу позицію, провідників всіх об’єднань та формувань висловити рішучий протест проти гендлювання суверенітетом України чи його частинами, об’єднати людей перед реальною загрозою втрати незалежності”. 6 вересня 1993 року, місто Чернівці.

Пізніше часто повторював одну й ту ж тезу, що найбільше чого б хотілося, то це вибачитися за свою помилку. Однак, на жаль, усе це було правдою. Подальший розвиток подій лише масштабував ці стратегічні прорахунки державних мужів, розпалюючи звирячий апетит мозковського оркостану щодо “відкушування” обеззброєної України. Це один лише факт із цілої низки сюжетів “торгівлі” національними інтересами. Однак він нагадує нам про важливе аксіоматичне правило, що святий обов’язок зверхників Нації, її “персидних рядів”, владоможців — “чужі Народ”. Бо він був, є і залишатиметься найкращим радником, порадником і навчителем для влади, яка покликана ухвалювати доленосні рішення Нації рішення. Ця істина не забувається, не ігнорується.

Уроки державності є затребуваними особливо в періоди тектонічних розломів, коли війна. Українська державність нині зіткнулася з небаченою досі агресивною гібридністю “руськомірства” в усіх життєвих сферах. Цю політику людиноненависництва намагаються завальовувати різними “благими” моделями та їх носіями в образі “хорошої рузької інтелігенції” та “хороших рузьких”, що нібито сутнісно відрізняються від путіністів, просуваючи цінності “демократії” замість тоталітаризму. Сьо-

годні вони активно проникли в Україну (врешті вони тут були завжди), деякі отримали “за так” українське громадянство, демонструючи свою опозиційність, зазвичай, до певного кремлівського порогу. Причому здійснюють цю лінію скрізь, в Україні і по всьому світу. Однак пам’ятаймо, що така поведінка імперців уже раніше культивувалася. Століттями. Пригадаймо як поет-дипломат тютчев (перебуваючи в Мюнхені на дипломатичній службі імперії) запропонував царю миколі I утворити опозиційний журнал, щоби забезпечити роззії бажаний контекст сприйняття її світом. Ця фарисейська ідея знову активно почала відроджуватися сталінізм, що запропонував сімонову в “літературній газеті” друкувати час від часу крамольні (з погляду комуністичної ідеології) матеріали, пообіцявши лояльну “критику” часопису з боку політбюро. На тлі жорстоких репресій, тоталітаризму пропонувалося штучно створити політичну реальність на кшталт “гулагівського братства” між катом і жертвою. Такою ж є і сьогоденна політика кремля, лише більш масштабною, цинічною, облудливішою, спрямованою на утвердження “любви до ката”. Принагідно варто було б любителям “рузької демократії” почитати окремі статті свого “небожителя”-леніна про Україну, де він чітко (бо знав добряче свій народець) артикулював нутро “хороших рузьких”: “пошкрябайте будь-якого московського комуніста і ви знайдете в ньому московського шовініста”.

В Україні вже на початку утвердження нашої Незалежності появилася чимало політиків, учених, аналітиків, що настирливо намагалися легітимізувати, консолідувати потенціал імперсько-євразійської (чит. мозковської) ідеології, культивуючи “симпатичний” образ гуманідного рузького. Як правило, цьому святотатству всіляко сприяла “невизначеність” українських влад у ставленні до граббачника-мозкаля, базових цінностей, української ідентичності, європейськості. На офіційному рівні здебільшого нав’язувалася (за рідкими винятками) політика та ідеологія євразійства.

Причому “національну ідею” провладні “ідеологи” впродовж десятиліть намагалися економізувати, соціалізувати, технологізувати, витісняючи з неї саму сутність національно-культурної, мовної, світоглядної української ідентичності. Основою корозії державності стала заява президента ще під час відзначення 4-ї річниці (1995 р.) Незалежності України, коли оприлюднювалася теза, що **національна ідея не спрацювала, оскільки “не принесла бажаного згуртування”**. А тому пропонувалося наповнити її “новим” змістом та задіяти “нову” ідеологію державотворення. Без національних цінностей, українськості, поза духовними й націєкультурними оберігами.

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукну-лися:

1. Черняхівський Олексій Іванович — 1000 грн.
2. Бондарчук Андрій Іванович — 1500 грн.
3. Плисака Микола — 200 грн.
4. Чистяк Дмитро Олександрович — 2000 грн.
5. Руденко Ю. Д. — 500 грн.
6. БО “ФІМ” — 2000 грн.

Натомість уже тоді, в 90-ті роки, значна частина владців, комуно-соціалістів, перефарбованого партійно-комсомольського активу, який трохі згодом перетворився в “олігархів”, активно намагалися вмонтувати Україну в контури сучасного євразійства (політичного, світоглядного, культурного, економічного, церковного), яке невдовзі переформатувалося в надзвичайно агресивну шовіністичну й експансіоністсько-загарбницьку ідеологію “рузького міра”.

До “заслуг” багатьох з них можна хібащо віднести “побудову” олігархічної моделі держави, коли нувориші-скороспілки, “успішні” фарцівники та експортовані кремлем емісари (на кшталт новінських) на початках заволоділи банками, заводами і “парходами”, пізніше окупували владу, а згодом, не роззубаючись, навіть не скинувши світу олігарха чи московського агента-резидента, отримавши з почестями і нашвидкоруч українське громадянство, ввійшли в брудних чоботах і в наші храми. Створювалося таке соціокультурне середовище, коли чужа “церква” примушувала молитися “чужим богам”, чужинці-олігархи заставляли народ піти в найми, а домо-рошені “верхи”, злигавшись, повсюди цвенькали по-мозковськи, віддавши право на окупацію інформаційного, культурно-освітнього простору москвофілам — майбутнім зрадникам і колаборантам.

Як бути зараз (у часи воєнного лихоліття) з українською ідеєю, єдиною, яка по справжньому здатна протистояти “рузькому виступу”? Колись нам добу пораду дав відомий український просвітник **Іван Лисак-Рудницький** у статті “Виродження та відродження інтелігенції” (“Сучасність”, 1973), ніби передбачаючи появу нових загроз з боку мозковії. Він писав, що надійним захистом українців можуть бути лише цінності: **“Духовні вартості вимагають завжди творчих зусиль особистості. Мову треба кожному вивчати і плекати, звичайно оберігати, вірування поглиблювати, правопорядок реалізувати, культуру та громадську традицію продовжувати, ідеали новим вогнем насичувати й від ворожих сил захищати. Національна свідомість жива лише тоді, коли є кому її усвідомлювати, нею жити та її розбудувати”**. Це і є (разом із нашою Армією) українським антидотом, знешкоджуючим отруту оскаженілого мозквина, що по злодійському ввірвався в наш дім.

Народу знадобилось понад десятиліття, пройшовши випробовування Першим Майданом, щоби, нарешті, з верховин влади було проголошено те, до чого прагнули і чим жили українці. 9 березня (на Шевченків День) 2007 року Президент **В. Ющенко** заявив, що **“наша національна ідея — Україна європейська, з людськими свободами і правами”**. І що **“національна ідея полягає в тому, щоб Україна була соборною державою з єдиною державною мовою, без подвійних стандартів у політиці, культурі, історії...”**. Тоді у вищу політику повертався (ненадовго) національний зміст, без якого є ілюзорним реальне державотворення. Але чи була необхідністю ця світоглядна боротьба в уже Незалежній Україні, чи вона, зазвичай, “не на часі”, коли розійський наступ відбувався всередині України і зовні безперервно. Не лише в політичному, економічному та військовому вимірах, але й в культурній, ідеологічній площині.

Тому Держава і Народ потребували (-ють) впровадження таких політичних, історичних, мовно-культурних, гуманітарних, педагогічних концепцій, в основі яких функціонуватиме корінний принцип для сучасного розвитку України — **україноцентризм**. Короткий історичний досвід державотворчої еволюції засвідчив, якщо політики, вчені, державні службовці, митці, педагоги, громадські діячі ігнорують національні цінності історичної пам’яті, національної культури, державної мови, традиції віри, то суспільство отримує сурогатні результати в побудові держави та вихованні свідомої нації. На початку незалежності українська держава не зуміла виробити і впровадити україноцентричну ідеологію. Де-факто таку ідеологію мав тоді лише Народний Рух та близькі йому національно-демократичні і патріотичні сили. Їх вплив на суспільство був значним. Саме вони формували ті якості національної свідомості, громадянськості, патріотизму, яких так бракувало офіційній владі

для здійснення державницької політики. То був період “українського ренесансу”, коли громадськість, інтелігенція, частина політикуму центральної і регіонального рівнів ставали ідентифікаторами національної ідеї, чинниками безпеки держави, оберігаючи Україну від “новонароджених” союзів і новітнього неоколоніалізму. І треба визнати, коли б найвища влада не страждала “радянщиною” і авторитарністю, а вболівала за українськість, то багатьох трагічних для народу наслідків безпекового, соціально-економічного, духовного характеру можна було б уникнути.

“Мозковоцентричний” погляд на минуле, сучасне і майбутнє України знайшов, на жаль, свій живильний ґрунт, оскільки впродовж декількох президентських каденцій ключові політичні та безпекові керівні посади обіймали пророзійські зрадники, які послабляли Україну, готуючи до розійської окупації. Ментальність, поведінкові норми бездержавного існування перекочували і в державницький період. Ідеологеми про “єдиний народ”, “спільність історичної долі”, “братерство”, що почали активно конструюватися московією ще з XVIII століття, продовжували жити і за часів незалежної України. Частина українства та політикуму воліла бачити світ, власну історію чужими очима москвіна. За три десятиріччя в Україні так і не позбавилися імперських гнітників, які отруюють молоді покоління неправдами, волюючи зрощувати наймитів, рабів, безпам’ятних манкуртів, упокорених.

Цю ганебну “місію” донедавна виконували окремі партії, політичні провідники, частина “інтелігенції”, несучи в собі і на собі жалюгідне тавро “п’ятиколонників”. Сьогодні вони спішно переформатовуються з регіоно-опезежистів, ліберо-комуністів у “нові” політичні колони, хоча їхні від них таким же смородом мозковщини. Однак, надіємося і боремося, що “п’ятиколонники” таки, нарешті, згинуть. Бо війна проти москаля остаточно викарбувала “закон”, що подібні негідники ніколи надалі не зможуть обіймати державні і політичні посади, впливати на владу, безпеку країни, економіку, церкву, освіту, інформаційний простір, кадрову політику, зраджуючи, грабуючи національні багатства. Реальні події і час справедливо розкладуть наші ідеї, вчинки, цінності в пази істинності.

Український Народ, навчений добром і злом, звитягами й трагедіями, героїкою і зрадами, буде бачити Світ власними очима. Ця **сковородинська ідея** самопізнання в українській традиції, що передбачає “**пізнання свого народу й себе в ньому**”, природно ввійшла в Душу воюючого Народу. Очевидно, Божі сили спрямували українців в умовах війни до Істини і праведного Чину. Бо колись розшарпаний на клапти український народ, сьогодні став єдиним, Нацією, виконавши найважливішу місію — **притинив (попри все) згубну “війну України з Україною”**. Війна лише з мозковією та її обслугою! І Шевченковий заповіт для українців, що не “**Одшураться брат брата**” стає нашим переможним кличем і дороговказом.

Ніхто більше не в змозі стати між українцями, щоби посварити їх між собою. Війна викарбувала в зболених душах наших друзів і недругів, бути разом, щоби ніколи вже не довелось терпіти ворогів у своїй хаті. Адже гірка правда, що лише в період активної фази повномасштабної війни в Україні було зупинено діяльність російських організацій, які вели тривалий період нічим не прикрити антиукраїнську діяльність. Так, фонд “русский мир” руйнував Україну в Україні з 2007 р.; “россотрудничество” — з 2008 р.; фонд горчакова — з 2010 р. А 2015 року в Україні було зареєстровано ще й громадську організацію “Об’єднання співвітчизників “Мирні ініціативи — розвиток” шовініста бакланова, за повної фінансової і політичної підтримки з мозковії.

Одним із головних завдань цих злочинних утворень на теренах України — формувати серед українців “позитивний” образ кремля та його кривавого диктатора. Дивно, адже коли ці терористи від “м’якої сили” вільно розгулювали Україною, “захищаючи” російськомовних, великій язик і культуру, “російські” школи, гундяєвське православ’я, організовували антиукраїнські шабаші, то в розії паралельно провадилася злісна антиукраїнська кампанія в стилі шовіністичного чорносотенства. Знищувалися, починаючи з московського арбату, бібліотеки, українські книги, товариства та організації.

Люди піддавались репресіям з показовими публічними судилищами за найменший прояв лояльності до українськості.

Брак симетрії є також однією з хворобливих виразок не тільки владного істеблішменту, але й значної частини українства в бізнесовому, дипломатичному, науковому, культурно-освітньому секторах.

Бо як, скажімо, можна було здійснювати масштабні економічні зв’язки з ворогом, який вже тоді захопив український Крим, частину Донбасу, методично вбивав наших людей, безперестану (24/7) проводив із кремлівських нечищених стаєнь україноненависницьку пропаганду, запрошуючи час від часу в ці гніїні словесні ями різномасштабних доморошених “хохло-мозковців”, проплачених соловйовсько-скабеєво-симоньянськими “фірмами”.

Не меншою дивиною є і те, що напередодні повномасштабної війни згідно з даними Єдиного державного реєстру в Україні працювало 12970 компаній з розійськими засновниками чи бенефіціарами. А часткою капіталу українських компаній володіли 12,5 тисяч “рузьких”. Важко знайти приклад, коли б під час другої світової війни в Бостоні, Бірмінгемі чи Новосибірську функціонувала хоча б одна фірма з фашистської Німеччини.

Правда, цей свідомий “прорахунок” української сторони компенсувався її “рішучими вимогами” санкцій від міжнародних партнерів щодо рузні. Забуваючи при цьому, що власні руки то “в шоколаді”. Тому “толєрантність” до вбивць українців — занадто мерзена річ, яка є такою ж зрадницькою колаборацією, що лє воду на чужий млин мозквіна.

Однією з визначальних задач українства є розбудова Української Церкви. Розмінявши четвертий десяток, відновлена українська Держава та її Народ продовжують ще знаходитися під впливом (далеко не Божим) УПЦ московсько-гундяєвського патріархату, яка до початку війни з ерефією, так і в нинішні часи демонструє чимало прикладів свого “вірного” служіння цацарському молоху. Від богослужінь з антиукраїнським запахом від московських кадил і до навіжених хресних ходів, очолюваних депутатами-колаборантами та зрадниками, все це завжди спрямовувалося на зміцнення позиції не тільки гундяєвщини, що прославляє рашистів на вбивства в Україні, але й самої нацистсько-кремлівської кліки. На жаль, релігійна сфера стає для українців також фронтом боротьби. І тут не обійтись усталеним, що “Бог — єдиний”, а всі свої духовні устремління та волю зосередити на єдності Українського Православ’я під духовним склепінням Володимирської Церкви в Києві — духовній столиці українства. Пройшло ціле століття з того часу як **Симон Петлюра** написав знаковий лист **Івану Огієнку**, в якому, прогнозуючи події сучасних, зазначав: “**В майбутніх конфліктах нашої держави з мозквою внутрішньо міцна ієрархічно дисциплінована Церква Українська може відіграти велике позитивне значіння у висідах такої боротьби, могла би допомогти зміцненню та впливові нашої державности... Якими б успішними не були наші здобутки, нас “по руках і ногах” буде в’язати ця залежність в площині церковній, вгасаючи й підминаючи самостійницькі змагання нашого народу**”. Справді, в цих словах ніби звучить Божя правда. Адже суголосними були думки і погляди двох великих українців щодо творення й розбудови Держави, наріжний камінь якої — єдина, незалежна (від мозковії) Українська Церква. Бо “**Нація, що стремить до власного державного життя, не може помиритись з такою залежністю**”. Урок, який має бути нами виконаний, як і ті вище окреслені, що вимагають сміливого і мудрого Чину.

Однак нічого не зрушимо з місця, поки не оволодіємо найголовнішою ЧЕСНОТЮ. Колись маловідомий український письменник **Іван Вернет**, вихований на європейських ідеях Локка, зустрічаючись зі **Сковородою**, був вражений його **любов’ю до України**. Пізніше він напише, що **Діоген** вважав за людей одних лише спартанців, а **Сковорода найбільше любив українців**. Ця Сковородинська цінність мусить бути завжди з нами, як і вигранене вічністю Слово **Сосюри**:

Любить Україну всім серцем своїм і всіми своїми ділами.

Тоді ПЕРЕМОЖЕМО!

Георгій ФІЛІПЧУК

Хто такий герой?

Андрій ІЛЛЕНКО

Герой — це командир роти, який підривається на розтяжці, відмовляється від госпіталізації та продовжує керувати боєм.

Герой — це дронщик, якого накрили мінометами, але він з уламком в обличчі відмовляється евакуюватися і продовжує керувати дроном, щоб наша арта могла насипати куди треба.

Герой — це молодий хлопець, який ще півроку тому тусив на Подолі і поняття не мав що таке “тапик”, тягне кабеля для цього тапіка під обстрілом касетними снарядами, бо він зв’язківець і треба негайно

Синьо-жовтий прапор над Москвою

Володимир СЕРГІЙЧУК,
завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор історичних наук, професор

Проаналізувавши досягнення Збройних Сил України в реальних боях, сумнозвісний російський воєнний злочинець Ігор Гірін запропонував перефарбувати московський Кремль у синьо-жовті кольори. Цей сарказм щодо нездатності його нинішнього вищого військово-політичного керівництва подолати опір української армії водночас має цілком законні підстави вже побачити тамтешнім великодержавним шовіністам у страшних снах можливу картину: над Москвою розвівається синьо-жовтий прапор!

І цьому не варто дивуватися, оскільки генетична пам’ять сьогоднішніх “русских” неодмінно нагадає їм, що на навколишніх болотах, через які протікає річка Москва (з мешерського угро-фінського діалекту — каламутна вода, болото), цивілізоване, як на той час, однойменне поселення на її берегах закладав київський князь Юрій Долгорукий. А кольористика бойових хоругв київських князів, як відомо, синьо-жовта — золотий тризуб на синьому полі. Тобто вже тоді над Москвою повівали синьо-жовті прапори, що символізували її приналежність до Русі з центром у Києві.

Коли ж тамтешня угро-фінська знать під впливом Золотої Орди відкинула запропонований їй з київських пагорбів цивілізаційний європейський шлях розвитку, відмовившись переймати демократичні традиції управління, Московщина повністю потрапила в залежність від татарських ханів, котрим необхідно було регулярно платити данину за надані ярлики на княжіння. А гнів останніх у разі непослуху був великим. Скажімо, коли кримський хан Девлет-Гірей у травні 1571 року підійшов до Москви, то переляканий тиран Іван Грозний утік із синами та власною охороною вглиб неосяжних північних лісів на 60 верст. Тоді над вщент пограбованою й спаленою Москвою також розвівався кримськотатарський синьо-жовтий прапор — золота тамга в синьому полі.

Без сумніву, синьо-жовті прапори окремих козацьких відділів майорили над Москвою, коли вони приводили до Кремля на початку XVII століття самозванців, коли вони в складі війська польського королевича Владислава 1610 року приймали присягу від уряду Шуйського на вірність Речі Посполитій, а потім розмістилися разом із поляками постійним гарнізоном у Кремлі й у всьому Китайгороді. І якби поляки забезпечували їх, як і передбачалося в умовах служби, то навряд чи місцеве народне ополчення змогло б звільнити свою столицю у 1612 році. Але польська влада кинула свою залогоу напризволяще, тому наші хлопці розійшлися з Москви на сотні й тисячі верст — в “Актах Московського державства” можна знайти десятки документальних свідчень про козацькі наїзди аж до Белоозера, Тіхвіна, Холмогор, Олонця й Архангельська!

Окремі козацькі відділи Петра Сагайдачного, який штурмував Москву восени 1618 року, також мали свої регіональні синьо-жовті означення бойових хоругв. Щоправда, наш полководець з незрозумілих причин піддався психологічному

відновити зв’язок з командним пунктом.

Герой — це піхотинець, якого криють з танка, з міномета, по якому наносять авіаудар, криють касетами і фосфором — але він виходить по раці і каже “тримаємось, тільки БК піднесіть, бо все згоріло”.

Герой — це боєць, який біжить під шаленим вогнем у палаючу хату витягувати свого побратима.

Всі історії реальні. І це лише маленька їх частина. Всі з батальйону “Свобода” 4 бригади оперативного призначення НГУ.

Батальйон у вогненному пеклі. Але не опустив руки, не відступив, не зламався. Хоч інколи буває нестерпно важко.

Українці, знайте ціну перемоги та цінуйте своїх героїв. Особливо коли вони живі.

З вільної мережі

тиску несподіваного хресного ходу, який під бемкання церковних дзвонів закликав не воювати проти православної, відтак єдиновірної Москви.

По-справжньому заповнили синьо-жовті стяги Москву влітку 1917 року, коли Тимчасовий уряд Російської імперії поглинув на українізацію своєї армії. Тоді цей рух набув масового характеру серед вояків московського гарнізону, у складі якого, як і в тодішній столиці Петрограді, служило багато українців. Уже в липні українізувалася рота, яка охороняла московський Кремль, відтак її солдати вивісили на одній з його башт наш національний синьо-жовтий прапор, який було видно з усіх куточків “білокам’яної”.

Це додало рішучості нашим землякам, тож українські солдати й офіцери утворили в Москві Запорозький полк, який 6 серпня 1917 року освятив свій прапор. Цього дня, до речі, згідно з розпорядженням командуючого Московським військовим округом, усі вояки-українці звільнялися від служби.

А 16 жовтня 1917 року перед відкриттям Українського військового з’їзду Московського військового округу на Арбатській площі відбувся парад українських військових частин, організований Радою Українського військового клубу Москви. Український Запорізький полк, Український важкий артилерійський дивізіон, Українська рота самокатників, 22-га Українська автомобільна рота тощо прибули з національними прапорами, а потім під ними супроводжували делегатів до приміщення засідань.

Зрозуміло, що із захопленням більшовиками Москви на початку листопада 1917 року синьо-жовтий стяг над Кремлем замінили червоним. Але до його стін наш національний прапор повернувся ще за радянської влади: коли в серпні 1991 року гекачепісти спробували захопити владу, то серед московських демократів, які прийшли до Александрівського саду біля Кремля протестувати проти цих заколотників, виявилось багато українського походження, і котрийсь із них прихопив синьо-жовте полотнище.

Інших подібних відзнак не виявилось, тож коли протестувальники вирушили організованою колоною до московського Білого дому захищати Бориса Єльцина, то саме український прапор на її чолі притягував все більше й більше мешканців і гостей столиці СРСР, додаючи їм упевненості. І коли ця величава маніфестація вже розтягнулася від стін Кремля аж до приміщення Центрального телеграфу на нинішній Тверській, то окремим так званим російським демократам нарешті дійшло: це ж що виходить — українці під бандерівським прапором (так його тоді називали) ведуть їх на боротьбу з комуністичною тиранією в столиці Росії?!

Колону зупинили перед будівлею Московської ради народних депутатів, звідти винесли російський триколог, і потім вже два національні прапори вели мітингувальників до Білого дому. Обидва вони і розвівалися в ті дні на барикадах перед ним і на танку, з якого виступав Борис Єльцин — аж до повної його перемоги!

Таким чином, підсвідомість не підвела україноненависника Ігоря Гіріна — синьо-жовтий прапор має свою традицію використання в Москві з перших днів її заснування. А щодо його пропозиції про перефарбування Кремля в синьо-жовті барви — тут, як кажуть, хай внесе її Богів у вухо...

Аплодую ЗСУ і ...смерті загарбників. А ви?

Андрій БОНДАРЧУК,
народний депутат України
І скликання,
почесний громадянин Волині

Далі екран дає заставку миттєвостей військових буднів, за нею – новини за минулий день. Коментар ведучого не синхронізується змістом з інформаційним рядком подій. Я встигаю хапати одне і друге, дружина – лише голосову інформацію. Жажливі кадри руйнувань, бої, людські страждання, смерть. Скорбота і біль. Аж раптом мені стає радісно, я встаю, аплодую: біжучий рядок інформує, що за добу наші воїни знищили майже 300 загарбників, чимало їхньої броні, літаків, гелікоптерів, безпілотників тощо.

– Що з тобою? Чому аплодуєш?

– Смерті москалів...

Дружина якось дивно поглянула на мене і мовчки вийшла. Може, у жінок, які дарують життя, інше сприйняття? Бо кінець земного існування, реакція на нього сприймаються свідомістю з домішкою якоїсь містики, жажливо, боляче, сумно і страшно. Допоки не визнаєш, хто навіки відійшов. Смерті Сталіна раділи сотні тисяч політ'язнів совєцьких концтаборів. Один із них, мій земляк Петро Мосійчук, розповідав мені, що, повертаючись звідти додому, спеціально зайшов на Красну площу в Москві, знайшов могилу вусатого ката і, впевнившись, що ніхто не бачить, виконав коротеньке колінце козацького танцю. Та от парадокс: мільйони одурманених ...плакали за своїм мучителем у день похорон.

О, червоний ідеологічний дурман важко покидає свідомість. Частина людей не позбулася його і понині, інфікувала ним своїх дітей, що особливо небезпечно. Дурман стійкий, мов радіація, але його може прогнати порада Святого Письма: пізнайте Правду і Правда визволить вас. Не всі прагнуть пізнати її. Тому так довго вбивцю мільйонів українців, свого мучителя і ката називали “батьком”, а віковичного дволикого ворога – Московію, яка століттями прагнула то криваво вбити, то задушити українську націю і разом з тим – запевняти, що ми – одна сім'я, що російський народ – старший брат, у нас спільна мета, один дім. І більшість вірила облуді, хоча й знала, що насправді це гніт.

Навіть це не відрізало від нас імперську пуповину, по якій в тіло молодшої держави текла отрута. До того ж головний демократ перших років президентства Борис Єльцин підіграв любов українців до “старшого брата”. Добре пам'ятається його настанова своєму оточенню: “Прокинувся вранці – і думаю, що ти зробив для України”. Воно пра-

9.00. Загальнонаціональна хвилина мовчання – вшанування тисяч полеглих у цій війні: військових, цивільних, немовлят. Метроном чітко рахує секунди. А в мені вони відлунюють згасаючими ударами сердець убитих, після останнього з яких настає вічна тиша, чорна ніч.

вильно зрозуміло свого “демократичного” царя. Так само як ми тепер розуміємо “іхтамнет”, недавні запевнення лавра “с Україною нікто воевать не собирается”. Бо на практиці робилось навпаки. Навіть сам Єльцин невдовзі після обрання повернувся до авторитарних методів керівництва, позиції сильнішого у стосунках з Україною. Пригадаймо загрози втрати Криму, півострова Тузла, болючі проблеми з економікою, Чорноморським флотом, постачанням газу, становленням української армії, Церкви, атаки на українську мову тощо. Керівництво нашої держави обрало політику умиротворення сильнішого сусіда.

Леонід Кучма спробував озризнитись. І одержав “півки Мельниченка”, “справу Гонгадзе”, Віктор Ющенко – отруєння, першого міністра ЗСУ Костянтина Морозова, який взявся грамотно, реально і активно за формування Збройних Сил, змістив сам Леонід Кравчук. Під тиском сусіда. Совєцький генерал Василь Санін першим серед депутатів після проголошення Незалежності звернувся до військових з пропозицією допомагати будувати українську армію. Невдовзі, того ж року, загинув в автокатастрофі. За словами його дочки, з якою зустрічались члени Народної Ради, аварія була організована. Трохи пізніше загинули В'ячеслав Чорновіл, Вадим Гетьман, Олександр Ємець, Анатолій Єрмак, інші депутати, політичні діячі антимосковської орієнтації, авторитетні у суспільстві люди.

Урядові, відомчі, управлінські структури, армія, міліція, спецслужби (навіть президентський трон) активно зариблювались промосковськими кадрами. Вільно почувались сепаратисти, колаборанти. Владці, політики, бізнес зайняті чварами, боротьбою за доступ до корита, крісел, особистим збагаченням, дерібаною багатств країни. Суспільство майже тотально інфікувалось корупцією. Країна слабшала, над нею витав привид національної руйни, колонії, бо роззброєна, роздерібана власними урядовцями і воєначальниками, вона не могла готувати гідний опір загарбнику.

Так, наша армія була слабкою, але нація не була безбройною. Не знищені багатьма загарбниками дух свободи і волі вибухнув Майданом. Він підтвердив аксіому боротьби за свободу: справжня незалежність скроплюється кров'ю патріотів і поневолювачів.

Президент-зек, ставленник Московії, обраний очманілою більшістю виборців, утік до свого господаря з награваним добром і найближчими соратниками. З-під маски “старшого брата” трохи визирнуло його справжнє зловісне обличчя. Заворушилися за його команду сепаратисти, почалась “мирна” анексія Криму, агресія на Донбасі, яку охрестили АТО, і наш майбутній Президент пообіцяв закінчити її за три дні. Це був початок справжньої війни. Прокинувся нездоланий дух спротиву агресору. На допомогу

слабкій армії пішли тисячі добровольців, екіпіровані своєю амуніцією, уніформою, зброєю чи безбройні. Країну потрясли як приклади безпрецедентних за виміром мужності подвигів оборонців, так і жажливі жертви в протистоянні з добре озброєною ордою: Іловайськ, Донецький аеропорт, Савур-Могила, Маріуполь, Широкине...

З нас довгих вісім років боляче тягнули нерви, витончено, нахабно, цинічно випробовували терпіння військових на передовій: згідно з абсурдними “мінськими домовленостями”, вони зберігали режим тиші, на який сепари і москвити чхали і гатили по наших позиціях із забороненої зброї. У нас чи не щодень – “двохсоті”, “трьохсоті” – біль. Подвійні муки: ти не можеш одразу у відповідь на втрату побратима чи поранення достойно відповісти. Той, хто не витримував, ставав підсудним. Так можна було спровокувати ширшу жорстокішу бойню. Однак обидві сторони не були готовими до неї. Млява, позиційна війна не найкраще позначалась на моральному, бойовому стані армії. Стан “ні миру, ні війни” повинен був чимось закінчитись.

Багаторічну тягучку продуктивніше використав наш ворог. Неспішно, під виглядом навчання, біля наших кордонів у Білорусі готувався плацдарм для вирішального наступу на Україну, про що не раз нас попереджала розвідка США, Англії. Серія вибухів на великих складах боеприпасів ЗСУ, унаслідок чого їх не стало, теж прозоро стверджували це. У нас найпекучішу проблему, справу першочергової державної ваги – зміцнення обороноздатності, консолідації суспільства заступили то політичні розборки, то вибори президентів у США, у нас – то корупційні скандали, то пошук особистих ворогів, то притлумлення національного продукту. Шостий Президент заколисував: тривоги нема, будуть шашлики, гуляння, головне – фінансування “великого будівництва” доріг, яке в народі охрестили “великим крадівництвом”. Це в ситуації, коли військові потуги України і Московії знаходились у різних вагових категоріях!

24 лютого 2022 року розпочалась справжня війна. Кожен громадянин України, крім зрадників, колаборантів, “вати”, почув тривожний голос Матері-України. І суспільство враз пережило

духовно-героїчне Преображення. Нахабство, жорстокість, підлість ворога реанімували нашу небезпечно вроджену рису – гуртуватись на критичній грані існування. Розколота політичними, особистими чварами країна консолидувалась. Ми стали іншими, сильнішими, бо спільно почали працювати задля одної мети всі: народ, армія, влада, її структури. Що особливо значимо – наш Президент. Пригадаймо довгі черги добровольців біля військоматів. Кожен відчув особисту відповідальність за долю України, себе, своїх дітей, онуків. Наша героїка сколихнула, розбудила, надихнула демократичний світ і він після “глибокої стурбованості” став нам реально допомагати.

Величезною підмогою в боротьбі з ворогом стала масова героїка суспільства. Людей різного віку, професій, посад, національностей, які виявляють самовідданість, мужність, розуміння свого священного обов'язку: тихий, мовчазний, шемливий подвиг армії волонтерів, медиків, благодійників, служб, що допомагають ліквідувати наслідки жажливих руйнувань, рятувальників, матерів, дружин, які благословляють

кількість його броньованої, повітряної, надводної техніки, артреактивних установок. У перехоплених телерозмовах орки самі зізнаються: в Україні для них пекло. Понад сорок три тисячі москвитів вже навіки втихомирилися. Тому аплодую і хочу, аби ця цифра стрімко зростала. А ви? Антиморально? Далі. Адже всі ми палко бажаємо миру через перемогу. І всі ми знаємо, що мобілізують, ідуть на фронт не вареники ліпити, і не озиминою землею засівати, а тілами ворога. Там діє один логічний закон: не вб'єш ти – вб'ють тебе. Перемогу одержує той, хто посіяв більше смертей. Оголімо нерв, напружмо м'язки, змусьмо себе думати в суворій реальності: у твою квартиру, в твій дім нахабно вдерся бандит. Тебе хоче вбити, твоє нажите добро забрати, дружину, дітей згвалтувати. Ти будеш чекати, як вил обуха? Я не чекаю відповіді, бо знаю, що зробить справжній господар.

Коли хочемо перемогти, відбудувати Україну, відкиньмо оманливі сподівання, що це стане якимось по іншому. Ключ до нашої перемоги – у знищенні якомога більшого числа особового складу оскраженілої орди москвитів, його бойової техніки. Іншого не дано.

Запам'ятався десь тримісячної давності в теленовинах про війну дивний сюжет: жінка вивела з притулку в шойно захопленому агресорами на Київщині місті сімнадцять бездомних собак... “Ми рятуємо тварин, щоб залишитись людьми”, – зробив висновок коментатор. У нашого ворога до нас віковична ненависть. Її шал припав на нинішню війну. У нього вона тваринна, у генах, крові. У нас – осмислена, як кара загарбникам за жажливі злочини. І не треба боятися, що борючись з сатаною, самі осатаніємо. У нас інший, зовсім інший менталітет, мотивація оборонців і загарбників – мов день і ніч. Ми на своїй землі, її захищаємо. То і є стрижень нашої героїки. Наші далекі історичні попередники скіфи не залишали в живих жодного попередника, який вторгся на їхню землю, аби поневолити. Водночас були в дружніх стосунках з миролюбивими сусідами. І це добре розуміли вороги. Давні корені героїзму нашого народу ніколи не всихали: від скіфів – до Київської Русі, запорожців, від них – до УНР, від неї – до УПА, Майдану. Майдан висік з нашого кременового осердя потужну іскру, що спалахнула героїзмом країни в боротьбі з Московією з перших днів агресії у 2014 році, не зважаючи на велику перевагу ворога, його підлість. Фанатизм, жорстокість – це не героїство.

Угорнілі війни народилася нація героїв. Вона здивувала нас, світ, наводить жах на загарбників. Героїзм наших воїнів – дивний сплав любові до рідної землі, людей, побратимів і логічно усвідомленої ненависті до ворогів. У найкритичніший момент його сплаву блискавично зсезає реальна небезпека власної смерті. То і є вершина подвигу. Доброволець, сирота, 17-річний хлопчина з позивним “Хома” з моєї Волині, накрив своїм тілом ворожу гранату, аби врятувати своїх побратимів. З любові до них, з ненависті до загарбників. Командир підбитого літака виводить його за

межі міста, аби не постраждали люди, хоч міг катапультиватися, інший – скеровує його на ворожу техніку. Військовий медик прикриває своїм тілом пораненого. Гине, але рятує бійцеві життя. Гармаш, ще маючи секунду, щоб врятуватися від наповзаючого танка, робить останній прищільний постріл, свідомо прирікаючи себе на смерть, кулеметник звертається до побратимів: “Відходьте, я прикрию!”

Героїзм оборонців Маріуполя, полку “Азов” став легендою. Феноменом серед армій світу є ставлений легіон. Це хлопці, які одержали важкі поранення ще в АТО – позули руки чи ноги. Після лікування, протезування, з початку широкомасштабної війни, вони знов у ЗСУ. Серед них і мій онук. Для ворога це щось незрозуміле. Бо у них мотивація загарбника, мародера, ката, тваринна жадібність до чужого. Героїство його показне, на чужій землі він завжди почуватиметься непевно. Ті, хто потрапив у полон, видують жалісливу сльозу, мов діти, розмазують шматки: не знали куди і чому їх привезли. Тому я ніколи не назву наших хлопців вбивцями. Ті, хто вдерся на нашу землю, добровільно зголосилися бути кандидатами у смертники. Наші хлопці задовольні їх бажаннями. Отож не жалійтесь, це їхнє добровільне самовбивство. Їх сюди ніхто не просив. Це вони вдерлися нас убивати.

Не знаю, чи є у Бога непрості гріхи, бо те що московити роблять, прощенью не підлягає. Навіть у тварин більше гідності. Світ побачив огидне обличчя загарбника, зрозумів суть московського фашизму, який вже набагато вивисився над гітлерівським, і здригнувся від жаху. Небачене досі явище у війнах: потужна, озброєна до зубів армія, не маючи змоги здолати нашу на полі бою, кинула військову потугу проти цивільного, мирного населення, дітей, прагнучи перетворити Україну на румовище, здійснити реальний геноцид нації.

Майже пів року йде важка війна, вочевидь, найбільш вирішальна в нашій історії. Обстріли з усіх видів зброї, в тому числі забороненої. Житлові будинки в містах і селах, цивільна інфраструктура, лікувальні, освітні, культурні заклади стають руїною, пожеарищем, горить на пні вирощений хліб. Обстрілюють навіть кладовища, пасовища з худобою. Щодень гинуть люди. Вбито майже чотирьохсот дітей, поранено близько семисот. Те, що зажди вчинили з людьми у захоплених Бучі, Ірпінні, Бородянці та інших містах, шокувало світ: катування, розстріли жителів, гвалтування жінок, дівчат, грабунків смартфонів, побутової техніки, дорожніх цінностей, навіть собачої будки: “укри, сволочі, багато живуть...” А ось верх божевілья, підлості, цинізму: заміновані перед відступом тіла закатованих мешканців, живого немовляти з мертвою матір'ю, гвалтування матері на очах у малолітньої дочки, відрізані у полонених кінцівки, геніталії... Невже це роблять люди?... Назвати їх такими – дерев'яні язики. Так, московитів є багато, але людей серед них мало.

Небачена, нечувана жорстокість, підлість, цинізм загарбника є спробою зламати наш національний героїчний дух, гідність, яких він не має. То нездоланна міць на його віковичній глибинній меті – одягнути на себе чужі

історичні одяги і державні атрибути. Так, нашу історію, історію Київської Русі-України, бо одна поцуплена назва імперії – слабка втіха. Хто з етнодержавців-вчених аргументовано доведе, що етнічно була нація росіян? Не було і нема. Чужі землі, багатства і назви загарбані, вкрадені.

Ось свіжий страшний військовий злочин в Оленівці! Від божевільної люті московити вирішили помститися мужнім оборонцям “Азовстали”, переважно з полку “Азов”, пораненим, знеможеним від катувань, які перебували в колонії. Її підірвали разом з людьми, звинувативши в цьому ЗСУ, тобто їхніх побратимів. Такий же злочин на початку Другої світової війни вчинили совєцькі спецслужби: тисячі полонених польських офіцерів були розстріляні в Катині. Злочин Москва приписала гітлерівцям. У Оленівці його повторили московські загарбники. Використаймо у відповідь з арсеналу Другої світової девіз, який не сходить зі шпальт жодної газети, листівки, кадрів кінохроніки: “Смерть німецьким загарбникам!” Нині він має звучати так: “Смерть московським загарбникам!” і бути в кожних новинах про війну.

Кожен вбитий загарбник – наша маленька перемога, з якої складається велика. Це знають наші воїни. Важко навіть уявити, яких жахів натворили б ці сорок з лишком тисяч двоногих звірів на нашій землі, якби наші герої не приспали їх навечно. “Не вмирай за неї, вбий за неї!” – закликав Гліб Бабіч, боєць ЗСУ, який шість років воював за Україну. Це девіз кожного бою.

Не секрет, що в областях, які мало відчувають гарячий подих війни, у деяких людей трохи інша атмосфера, сприйняття трагедії, цині, яку платять за цей спокій наші захисники.

У маршруті навпроти мене – дві жінки середнього віку переглядають у смартфоні новини.

– Знов на мій рідний Харків прилетіли ракети. Жах. Таке місце... Все руйнують. От думаю – повертатись додому чи ні. А раптом у мій будинок влітають, – розмірковує одна.

– Сидіть, жіночки, – раптом знайшовся порадник, який сидів поруч зі мною, бородань. – І дякуйте Богу, що він оберігає Західну Україну...

– Шановний, – не стримуюсь і я. – На фронті нині Бог – ЗСУ. Якби не наші хлопці, то москалі давно були б тут. Вони рятують не тільки нас, а і Європу. А от путін від них не врятується.

Спалахнула гаряча, але коротка дискусія чотирьох, бо “борода” майже прогавив свою зупинку і ледь встиг вистрибнути з дверей.

За прогнозами деяких “оракулів” путін мав би вже бути в пеклі. Проте таких ознак не помітно. Народна депутатка України Ірина Герасченко пропонує позбутись путіна дуже легко: вбити його в собі. Живе нелюд. Але не будемо шукати кілера. Хай займається самообслугою, як це зробив у квітневий день сорок п'ятого в берлінському бункері ідейний натхненник путіна. До цього йому і стелять дорогу наші ЗСУ. Адже повторюється історія Другої світової війни, де тепер у ролі фашистської Німеччини виступає Московія, в ролі Гітлера – путін. Антигітлерівська коаліція, мужність її збройних сил, ленд-ліз, міжнародна солідарність привели тоді до перемоги.

Не в такій стійкій формі, військовій підтримці, але у нас теж діє подібне. І коли наші союзники нададуть нам потрібну військово-технічну допомогу, і ЗСУ вийдуть на кордон 1991 року, то для путіна розпад СРСР – його “найбільша геополітична катастрофа” – зникне. Він її не переживе. Вона стане початком краху Московії як імперії. Я вірю в наші Збройні Сили, вони не підведуть, не зрадять, вони приведуть до перемоги. Чи втримають її політики, влада, суспільство? Якщо знову почнуться політичні чвари, боротьба за доступ до державної годівниці, зведення особистих рахунків, притлумлення національного духу – це буде чорною зрадою тих, хто привів країну до перемоги. Безмірно вищою за всю історію боротьби за незалежність.

Так, війна ще в розпалі, ще не намітився впевнений перелом на нашу користь, а влада вже анонсує амбітні плани відбудови зруйнованого загарбниками. Зробити треба буде неймовірно багато. Безумовно, після перемоги буде написана багатопланова історія війни: дослідження вчених, військових, політиків, журналістів, художня, документальна, мемуарна література, з'явиться аудіотелевізійна, театральна продукція, художні полотна, скульптурні роботи, імена героїв оживуть у назвах населених пунктів, вулиць, скверів, навчальних закладів, військових частин, музеїв поповняться численними експонатами, будуть увічнені славні дати і події. Буде день перемоги, день пошанування полеглих.

Усе це дуже потрібно нам, живим, аби не повторилось страхіття війни. Бо московити ще змалку отруюють своє молоде покоління ненавистю до України, свободи, демократії, цивілізації. Як наше суспільство, особливо молоде, сприйме пам'ять про цей жахливий і героїчний утинок нашої Незалежності? Викличе душевний шем, гордість, відчуття вічного боргу живих перед пам'яттю тих, хто поліг за них, чи сприйме лише як офіційний захід? Так, саме такого боргу. Адже чим оцінити внутрішню, моральну велич жертвості полеглих? Кожен з них міг жити, продовжувати свій рід. Мати кохання, сім'ю, квартиру, роботу, веселитись з друзями. Все це вони віддали вам, ровесники, які з різних причин не були на фронті. Щемить це вам чи ні?

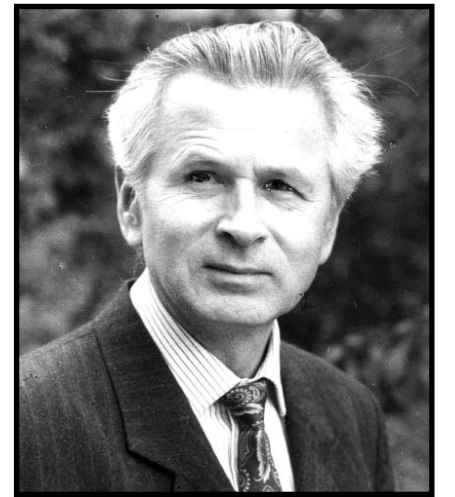
Відійшов у вічність письменник і просвітянин Олесь Лупій

14 серпня 2022 року помер лавреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, письменник, драматург, сценарист, член НСПУ, багаторічний член Головної ради ВУТ “Просвіта”, заслужений діяч мистецтв України Олесь Васильович Лупій.

Автор багатьох поетичних збірок, історичних романів “Гетьманська булава”, “Падіння давньої столиці”, “Лицарі помсти”, кількох кіносценаріїв, втілених у фільмах “Малуша”, “Багряні береги”, “Данило – князь Галицький”.

Світла україноцентрична людина високої гідності, глибокої історичної пам'яті, Олесь Лупій народився 28 березня 1938 року в селі Нова Кам'янка Рава-Руського повіту на Львівщині в родині, що зазнала переслідувань і виселення в Сибір за участь у визвольних змаганнях.

Ось як згадує Олесь Лупія професор Михайло Наєнко: “Спізнавалися ми з ним ближче як студенти філологічного факультету Київського університету. Коли він закінчив його – я вступив. І дізнався, що він був першим старостою іменної літературної студії в університеті. Вона тоді називалася “СІЧ” (Студія імені Чумака). Він запровадив членські квитки для літстудійців, організував видання першого номера студентського альманаху “Світанок” (1960), за що мав неабиякі прикросці з боку партійно-

го керівництва університету. Після нього літстудію очолював Іван Драч (1960–1961). Про це Олесь розповів у спогаді “Була така літстудія СІЧ”.

На Олесь Лупія як поета-шістдесятника серйозну увагу звертали критики і в Україні, і в українській діаспорі. А Шевченківську премію йому присуджено за історичний роман “Падіння давньої столиці” (1994). У центрі роману – українська столиця, Київ і кияни. Актуальність його сьогодні цілком очевидна, оскільки на Україну й столицю її чиниться черговий збройний напад.

Не впала столиця тоді, не впаде вона зараз, як і не впаде світла пам'ять про талановитого співця її Олесь Лупія. Сумуємо за ним ми – ближчі і дальші його сучасники, сумують літстудійці Київського університету, сумує вся українська література”.

З перших днів утворення “Просвіти” Олесь Васильович – активний просвітянин, не раз організував громадські акції на захист української мови, активно підтримував тижневик “Слово Просвіти”, друкував на його шпальтах актуальні поезії, спогади, статті, підтримував газету матеріально.

Всі, хто знав Олесь Лупія, збережуть про нього незрадливую пам'ять, глибокий жаль за вірним другом і соратником. Висловлюємо глибокі співчуття дружині Лесі Степанівні, синам, всім родичам покійного. Спочивайте з миром, Олесь Васильовичу!

Центральне правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка

Об'єднання Галицького району Львова Всеукраїнського товариства “Просвіта” з глибоким сумом повідомляє, що 12 серпня відійшла у вічність незмінна секретарка Товариства Марія Козак.

Від перших днів створення “Просвіти” пані Марія була багаторічною безкорисливою трудівницею на просвітянській ниві в ім'я утвердження української державності на рідній землі.

Сумуємо разом із родиною та друзями. Нехай рідна земля буде тобі пухом, посестро!

Марія Павлюк, голова Товариства

Пам'яті Уласа Самчука

Свіча пам'яті до 35-ї річниці від дня смерті Уласа Самчука знову збирала в Літературному музеї науковців, дослідників, просвітян, музикантів, солістів, бардів, письменників, школярів і музейників Рівненщини, абившанувати пам'ять письменника.

Голова Рівненської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, член правління Рівненського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, кандидат історичних наук, професор кафедри історії Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. Степана Дем'ячука Андрій Жив'юк розповів гостям заходу багато цікавих фактів про створення відомого твору Самчука “Нарід чи чернь?”

Голова Рівненського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Іван Ветров зазначив, що творчість Уласа Самчука лише частково повернулася до українців. Тому потрібно підняти болюче для науковців, письменників, освітян та музейників питання – повернення постаті та спадщини Уласа Самчука до шкільної освітньої програми.

З віршами Уласа Самчука, Лідії Рибенко та Євгена Шморгуна виступила учениця 8-А класу Рівненського НВК № 12 Надійка Коркош.

Музичні композиції подарували слухачам членкині ГО “Український клуб авторської пісні та співаної поезії” Лідія Гольонко та Валентина Слуквіна. Тамара Бацмай прочитала свій вірш

“Ми всі вишиваємо долю”.

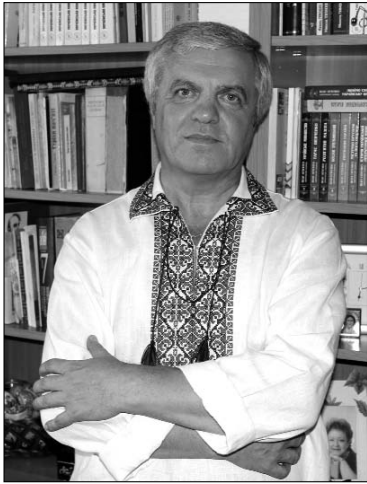
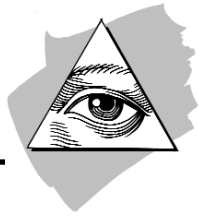
Прийшла вшанувати Уласа Самчука вчителька української мови та літератури Здобунівської ЗОШ № 3, членкиня правління Рівненського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Наталя Савчук.

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (м. Київ) Оксана Приходько розповіла про видання роману “Кулак” із власною передмовою.

Просвітянин, член Національної всеукраїнської музичної спілки та спілки кобзарів України Назарій Волощук заспівав гостям українських патріотичних пісень.

Завершився захід традиційним покладанням квітів до пам'ятника Уласові Самчукові.

Власн. інф.

Микола ТИМОШУК, доктор філологічних наук, професор, журналіст, лавреат премії ім. Ю. Федьковича 2022 року

З гуманітарною політикою Української держави у нас віддавна негаразди. Змінюються президенти, уряди, міністри, а кардинально втрутитися до цієї архіважливої націєтворчої сфери у влади не було ні бажання, ні вміння. Натомість низка музеїв загальнонаціонального значення, не кажучи вже про сотні провінційних, перетворилася нині в небезпечні окопи комуно-радянських ідеологем країни-агресора. І звідти нахабно вистрілюють. В саму українську душу.

Як захоплення змінилось на обурення

Відомо, що будь-який музей несе в собі не лише пізнавальний, естетичний, а й неабиякий пропагандистський заряд. Оформлена професіоналами справи експозиція в цілому, як і кожен окремих стенд, там чітко продумана, розрахована на цілковито різні способи сприйняття: зорове, уявне, емоційне. Більшість експонатів має здатність влучно “вистрілювати”: на емоції, пам’ять, уяву. Часто такі виступають у формі своєрідного 25-го кадру – мимовільного, ненав’язливого, але цілковито реального за силою впливу.

У цьому музеї за своє життя був тричі. І виходив щоразу за його поріг із різними відчуттями. Захопленням – у 1978-му, коли вперше прийшов до Чернівців із Києва за направленням на роботу кореспондентом газети “Радянська Буковина”. Розчарованим – на початку 2000-х, коли брав участь як делегат Всесвітнього конгресу українців (проходив у Чернівцях). Обуренням – цими днями, після завершення місячної праці в чернівецьких архівах і книгозбірнях за темою моєї нової книги.

Найголовніше, що спонукало таку реакцію цього разу, – прорадянські та проросійські ідеологеми, які від пори відкриття музею фактично не змінювалися. Хоча кардинально змінилася епоха, наша країна. І ми в ній.

Згущую фарби? Ніскільки. Спробую привернути увагу читача до того, що справді обурює, чого давно вже не має бути тут.

Ідеологеми “старшого брата”

Вони починаються вже з першого кроку знайомства вступним залом. Тут висвітлено умови, в яких формувалася світогляд “буковинської орлиці”, її літературні смаки і духовні цінності.

Відразу впадає в око велика, з неоновим підсвіченням, цитата одного з трьох “немеркнучих”

Музейний фронт Ольги Кобилянської

Дещо з вражень від відвідання музею письменниці в Чернівцях

класиків марксизму-ленізму Ф. Енгельса: “Австрія досить яскраво показувала, що пригнічування більш слабких націй звична справа для її правителів”.

І це про найлояльнішу на цілий світ конституційну монархію Франца-Йосипа кінця XIX – початку XX століття? Але ж той період політично незаангажовані історики і в Європі, і в старій Україні називали, за Я. Грицаком, “золотим часом для Галичини й Буковини”!

Чернівці ж були таємною столицею Європи, в яких “книгарень і кав’ярень було більше ніж пекарень”. Австріяки ніколи не видавали укази чи інші розпорядження про заборону української мови в пресі, книговидаванні, викладах. Це місто за вишуканою архітектурою стали рівняти то з Віднем, то з Парижем. Із його дивного двірця, через Селятин і Вижницю, щодень відходили експреси і до Відня, і до Парижа, і до інших європейських столиць. А працювати газди й нині з теплотою згадують перекази про доброго цисаря, який призначив буковинців до добрих манер. Одна з них – знімати шапки й капелюхи та кланятись, коли вітали один одного – живуча ще й тепер.

Про таке знає на Буковині кожен школяр – із розповідей дідусів-бабусь. А ті – від своїх предків. Але не з голосливих цитат уже давно не актуального Енгельса.

Від ідеї про “поганих австріяків” до “добрих росіян”, які 1940 року принесли сюди разом червоною зіркою “щасливу долю для буковинців”, – один крок. І такий принцип підбору експонатів застосований на всім шляху екскурсанта кількома залами цього дому.

Відомо, що в молодечі роки Ольга Кобилянська вела “Щоденник” німецькою. Але відвідувачів музею намагаються переконати, що не німецька мова, культура мала на юну Ольгу вирішальний вплив, а саме... російська. Але щоб підкреслити, що думати вона тоді почала російською і про росіян, знадобився такий трюк: в одному із щоденникових записів радянські ідеологи надібали на згадку юної Ольги про твір Івана Тургенєва “Батьки і діти”. І тут же подали німецькомовний автограф, аж на цілі дві сторінки. Хоча про Тургенєва там – усього два рядки.

У цьому залі є ще кілька підсилювачів російського нарративу. Експонується “Німецько-російський словник”. Так, мовляв, ніде діти, починала писати німецькою, але ж цей словник має переконати всіх, що за ним майбутня письменниця “вчила без пам’яті” російську.

Від толстовщини до соціалістичної ідеї?

Від словника й далі починає володарювати толстовщина. Тут

знаковим є видання твору Толстого в одному з випусків “Бібліотеки “РУССКОЕ СЛОВО””, – шовіністичного журналу-двоптижника, і окремо портрет письменника.

А ось фраза Кобилянської, адресована в листі до болгарського критика і публіциста Петко Тодорова. Набрана крупними літерами, щоб було видно здалеку: “Російських авторів я дуже радо читаю і ціную російську літературу вельми високо”.

Отож, підводиться думка, що саме чолові представники російської літератури та культури зробили все, щоб Кобилянська відбулася як письменниця. Ну чисто як із Шевченком: “добри” росіяни і навчили, і з крипаччини викупили. А він виявився таким невдячним, так образив царя-батюшку..

Ідея абсурдна, але вона серйозно обгрунтовується й у наступних залах музею.

Ось портрети тих, кого нібито шанувала знана буковинка і кого мають так само шанувати відвідувачі музею. Йдеться передусім про адепта і друга Леніна О. Горького та завжди російськомовного і російськopiшучого В. Короленка. Перший на стенді оцінений як “великий російський письменник”, другий – як “видатний російський письменник”.

А як вам ще советська традиція частішого подання цитат українських класиків російською мовою? Йдеться про аналіз твору “Банк рустикальний”, який здійснила свого часу Леся Українка для одного з російськомовних видань у підросійській Україні. Фрагмент цього аналізу подано тут без перекладу: “Ескиз “Банк рустикальний” дає нам вихвачену прямо із життя картину герою крестянина, подавленого непонятної для него математики крестянского банка и понижающего только одно, что он из хозяина превращается в нищего” (Леся Українка. Малорусские писатели на Буковині. 1900).

Цей назовні нібито то безгрішний пасаж можна сприйняти

й так: готуйтеся, мовляв хохли-малороси, до двомовності, як факту докананого і неминучого у вашій майбутній дійсності.

Ольгу Юліанівну в цьому музеї уперто подають мало не співучасницею соціалістичного руху. Тому так щедро відвели місця показу особистості вже згаданого Петко Тодорова (1879–1916) – болгарського письменника, критика і публіциста, з яким вона листувалася у 1900–1906 роках.

При чім тут Тодоров до цього музею? – запитає читач.

Тодоров – визнаний кремлівською владою як ревний послідовник спочатку твору Льва Толстого, а згодом – соціалістичних ідей, палкий прихильник актуальної в усі часи за імперської і радянської Росії ідеї про спільнослов’янське об’єднання (звісно що на чолі із старшим братом). На стенді подано не лише фото та біографічну довідку Тодорова, а й писаний російською мовою його лист до Кобилянської від 18 квітня 1900 року.

Розпочата паралель так званої слов’янської єдності докола російської літератури і її діячів продовжується на наступному стенді, бо попередніх виявилось замало. Треба ще показати будинок у Чернівцях по вулиці Хотинських комсомольців, 6 (радянська назва

колишньої Штернгассе, де Петко у червні 1906 року відвідав Ольгу Кобилянську). Певно, такий розлогий стенд тут для того, щоб сформувати у відвідувача ще одну радянську ідеологеми – про вплив соціалістичних ідей на творчість Кобилянської.

КПРС померла, але в цьому домі вона “вічно жива”

Особливо ганебно і непристойно до нашого часу оформлена зала, пов’язана з висвітленням радянського періоду життя Кобилянської.

Тут “править бал” КПРС. Вона давно вже покійна, як і її не втілена ідея комунізму, але тут її присутність відчувається на кожному сантиметрі експозиційної площі. У написах-цитатах, світлинах, плакатах, в особах

пригодованих владою письменників-адептів соцреалізму в українській літературі, партійних функціонерів.

Занадто багато честі чомусь особі Петра Панча – він тричі на фотографіях: раз в оточенні військовослужбовців червоної армії, що прийшли на квартиру письменниці 28 листопада 1940 року (разом із Володимиром Сосюрою та Андрієм Малишком); удруге в момент вітання з Ольгою Кобилянською (разом із А. Малишком) і втретє – під час виступу з доповіддю на ювілейному вечорі в обласному театрі.

Плакат на пів стіни виглядає просто таки по-блюзнірськи: величезними літерами набрані – зверху “ВЕЛИКИЙ ВЕЧІР”, внизу “ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ МІСЬКОМ КОМПАРТІІ”. А посередині – дрібно-дрібно, ледь помітно, кому він присвячений. Виявляється – пам’яті видатної української письменниці та відкрито будинку-музею О. Кобилянської. Ось збільшені копії офіційних документів із нагоди ювілейного засідання в Чернівецькому театрі з нагоди 100-річчя письменниці. Крупними літерами набрано: ЦК КПРС, ЦК Компартії України, Чернівецький обком КПУ, Чернівецький міський КПУ.

Не можна не прокоментувати й цього стенду. На цьому – збільшені логотипи газет, на шпальтах яких друкувалися присвячені 100-річчю від дня народження “буковинської орлиці” різноманітні матеріали. Стенд відкривається, звісно ж, головою газетою всього СРСР, органом ЦК КПРС “Правда”. Під нею – за ранжиром важливості для авторів експозиції, але з домінуючими словами “ленінська” або “радянська” інші газети: “Советская Україна”, “Радянська Україна”, “Радянська Культура”, “Ленінська Молодь”, “Советская Удмуртия”.

У повідомленнях про смерть письменниці – також вирізки з упізнаваними логотипами – “Известия”, “Комуніст” (попередниця “Радянської України”)...

З фальшивими “братніми узами”

Особливо “розгулялася” радянська пропаганда в залі, присвяченому періоду життя Ольги Кобилянської під радянцями та наслідкам “турботи” про неї компартії і радянського уряду.

Обгрунтовуючи концепцію про непорушну братерську дружбу усіх радянських народів, якою нібито тішилася Ольга Кобилянська, музейники вирішили приплести сюди всі 15 республік-сестер, включаючи і таджиків, і удмуртів. І про те також набрано особливо крупними літерами.

Скажімо, одне колективне рішення письменників Таджикиської РСР М. Міршакара, Д. Ікрамі, М. Коноата, А. Шукухі і М. Шукурова: “Таджицький народ, як і всі народи Радянського Союзу, шанують світлу пам’ять Ольги Кобилянської”.

Таджикам вторить і удмурдський радянський письменник Герман Ходирев: “Удмурти читають, знають і люблять твори Кобилянської”.

Димка в диму учорашнього Є в музеї окремих стел, присвячених малій батьківщині письменниці – Димці. Про нього – три штрихи без коментарів.

Світлина: учителька з учнями в класі, а за ними на стіні – незмінні портрети членів Політбюро ЦК КПРС. Крупно, показово. Вони ніби схвально промовляють до юних мешканців села – майбутніх будівників комунізму: “Верной дорогой идете, товарищи”.

Ще світлина: головна вулиця Димки, обіч якої вздовж паркана невелика школа, також крупними літерами “Рішення XXV з’їзду КПРС – у життя!”

Третя світлина: кадр із офіційного мітингу, присвяченого відкриттю тутешньої музею-садиби і виступ на ньому Героя Соціалістичної Праці, лауреата кількох ленінських премій Олеса Гончара. За його спиною – члени високої партійно-урядової делегації з Києва. В тексті зазначено, що це – перші відвідувачі музею...

Що залишилося поза експонатами?

Поза такими “експонатами”, зробленими багато літ тому на догоду “старшому братові”, залишилася українська правда.

У талановитих творах “робітничі свого народу” – десятки й сотні суголосних наших дійсності її думок, переживань, звернень. Але вони й досі не прочитані, не осмислені нами, не введені в контекст нинішніх проблем українського державотворення. От хоча б такі, надто актуальні нате-пер:

“Нищать чужі антихристи наші прекрасні ліси, що становлять масток нашого краю... Тепер мається сей прекрасний матеріал вивозити, мабуть, аж за море! І що має наш край з того? Спитайте тих, що правлять тими мастками, що живуть у розкоші, що їх грішні тіла аж розходяться, – спитайте їх, що наш край з того має?! Чому всі ті пекельні печі тут, під нашими ногами, не пожежуть краще їх...” (З “Битви”).

Залишаю за берегами цієї статті запитання до тих, хто мав би давно бити на сполох. Апелюю не до влади. Отож, хронічно не-патріотична, непрофесійна, не-порядна влада в буковинському краї, як і в цілому в Україні, чи не упродовж усіх останніх 30 років незалежності залишається, на жаль, в основі своєї національно кастрована. Маю на оці передусім “совість нації” – місцеву інтелігенцію. А це передусім журналістів, просвітян, учених-гуманітаріїв.

Лиш не треба про “відсутність коштів”, “високі кошториси”, “зміну влади”, а тепер уже й війну – про це вже на раз доводилося чути, буваючи в Чернівцях. Йдеться про дух, чин, позицію... Саме це було властиве чоловічій буковинській інтелігенції в безпросвітні періоди бездержавності нашої нації. І саме цього, цілком очевидно, бракує інтелігенції нинішній...

Хто ж і коли відважиться пробити стіну байдужості, що паутиною вкрила не лише сакральну домівку талановитої “робітничі свого народу”, а й цілої Буковини?

Київ – Чернівці – Київ

Ігор ЗОЦ

Свідомий вибір

А з початку російського вторгнення перейшов внаслідок на українську головний сайт Маріуполя – 0629. Звертаючись до своїх читачів 27 лютого, головна редакторка видання Анна Романенко, зокрема написала:

“Неможливо далі спілкуватися з вами мовою країни, яка вбиває нас щодня, яка руйнує Маріуполь, наш Донбас, нашу Україну. Це не про патріотизм. І це не про те, що країну можна любити будь-якою мовою. Це необхідність відмежуватися від агресора. Нас не треба захищати. Тут немає твоєї громадян, путіне-фюрере!”.

Один із найбільш популярних донецьких сайтів “ОстроВ”, який з дня свого заснування інформував російською, бо до неї звикли читачі, провів серед них опитування: якою мовою вам зручніше отримувати інформацію на нашому сайті? Результати: 44% – українською, 27% – немає різниці, 28% – російською. Висновки робить самі. Між тим російську версію видання зберегло, а мало раніше ще й англійську версію.

Чим лякають переселенців

Викликані війною міграційні процеси в країні відновили дискусії про роль мови в об’єднанні країни. Здавалося б, лякалки про “західняків”, які буцімто знущались над “східняками” через їхню недосконалу володіння українською, відійшли в минуле, але міфи живуть досі.

Яскраво ілюстрацією, як на мене, стало обговорення допису на сторінці у фейсбуці Єгора Фірсова, екс-наредпа двох скликань, добровольця територіальної оборони міста Києва, наразі медика на передовій на Сході. Колишній громадський активіст з Донецька, він у Києві з 2014 року, добре вивчив українську і для нього мова спілкування проблемою не була. А в суспільстві, виявляється, вона нікуди не поділася. Ось що написав **Єгор Фірсов**:

“Мій бойовий товариш Артем, взяв відпустку і поїхав до своїх на Захід країни. З ним їхав чоловік років 40-ка з Торецька, це підконтрольна Україні територія. Їхав у Франківськ. Каже, так далеко ніколи не їздив і його рідні та сусід відмовляли. Кажали – там тебе за російську мову порвуть.”

Він навіть почав вчити мову через страх. Це в принципі добре, що почав вчити.

Але який жах коїться в головах у людей в епоху інтернету!”

Допис викликав жваве обговорення, наведу деякі з відгуків:

Даша Грудкіна: “Я також з Торецька. В побуті ще не перейшла на українську повністю, чоловік перейшов. Але, коли я чую щось на кшталт “на Донеччині купа сепарів”, то це мене не тригерить, бо я там жила і знаю, що так і є... Російські інформаційно-психологічні операції зараз активно працюють, розганяючи ці теми про притіснення російськомовних. І найдивовижніше для мене те, що навіть мої проукраїнські друзі з Торецька на це реф-

“Нашу мову не підробити!”

З 16 липня почало діяти нове положення Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Закон зобов’язує всі інтернет ресурси запровадити україномовні версії сайтів. Приємно усвідомлювати, що приклад подали медіа найбільш зрусіфікованого регіону – Донеччини. Деякі це зробили ще до ухвалення самого закону в 2019 році, як приміром, інформаційна агенція “Вчасно” з Покровська, яку очолює патріотична журналістка Марія Давиденко.

лексують. Бо кажуть, що їм здається, наче сепари рівномірно розподілені по країні, і не важливо якою мовою вони розмовляють”.

Валентин Іксар: “У нас на Вінниччині живе родина з Торецька, розмовляють російською, ніхто до них не придирається, стараються розмовляти як і ми”.

Саша Коваль: “Залякування людей з Донбасу “вас там нікто не ждєт” це стара підла тактика росіян...”

Ірина Варзер: “Я російськомовна, зараз на Західній, нікто мене не вбив і не з’їв”.

Михайло Стариков: “У нас у Чернівцях я не чув про жодний інцидент, пов’язаний з російською мовою, якою говорить найбільш постраждала частина народу України”.

Людмила Ільницька: “Жах – це прожити в Україні 40 років і не знати мови! В часи війни воїни за декілька днів навчаються стріляти. Вчіться розмовляти українською, з помилками, пробами і спробами, вчіться!”.

Світлана Грицай: “У нас син виріс в україномовній родині, ми спілкуємося українською з діда-прадіда, а зараз я спитала нашого воїна, чи актуально те, що нам потрібно розмовляти саме українською. На це він відповів: “Маме, не переймайся”, наші хлопці спілкуються тією мовою, якою вчилися. А б’ємо ми їх і по-українськи, і по-роськи”.

Людмила Роменська: “Моє місто приймає переселенців. В основному це незможні люди, селяться в сільських хатах, готові на любу роботу... І те, що вражає – вони бояться при розмові зробити помилку в українських словах...”

Інга Драгун: “Не порвемо, не з’їмо, але на курси української мови направимо”.

Крайня реакція на допис змусила згадати публікацію на одному з сайтів Донеччини про безкоштовні курси. І цим сайтом виявився Торецьк Сіті – ось який збіг! Так, 22 липня Донецька обласна служба зайнятості закликала донецьчан вдосконалити своє знання української мови і поширила посилання на низку безкоштовних мовних онлайн-курсів, підібраних мовним обмудсменом.

Торецька міська військова адміністрація у своєму Телеграмканалі зазначає, що мовні курси доступні 24/7. Тож влада надає можливість для вдосконалення, навіть в екстремальних умовах, було б бажання.

Слово теж воєс

Важливим і актуальним є, на мій погляд, і короткий допис Єгора Фірсова, який автор назвав “Про роль мови на війні”:

“Нас, тактичних медиків, вчать говорити з пораненими українською. Уявіть собі – боєць без свідомості. Приходить він у свідомість вже в авто і чує російську мову.

Яка може бути реакція пораненого? Він може вихопити зброю і всіх розстріляти, бо подумав, що потрапив у полон.

Єгор Фірсов

Тому саме мова на війні та річ, яка відрізняє своїх від чужих. Вночі, в перемовинах по радії, коли зустрів незнайомих військових.

Ворог може підступно одягнути нашу форму, зав’язати жовту пов’язку на руці.

Але мова наша – її не підробити ніколи!”.

На часі з нечистою прощатись!

Під час обстрілів рашистами Бахмута на одному з місцевих сайтів спіткнувся на офіційному повідомленні КП “Бахмут-вода”, що в районах міста “Собачовка” і “Будоновка” певний час водопостачання не буде. Поспівав жителем, але найбільше здивувало, що радянські неофіційні назви такі живучі. Адже ледь не в кожному з наших міст є свої “собачовки”, “бухенвальди”, “шанхай” тощо. Мабуть, після війни треба ці радянські мітки прибрати, а зараз доводиться лише фіксувати такі факти і дивуватися чому їх не залишили в минулому.

Що ж до Бахмута, то місто само визначило, в якій атмосфері розвиватися, обираючи з 1990 року міським головою одну й ту ж особу і проросійських депутатів до Верховної Ради. Мабуть, не випадково колишній Артемівськ (нині Бахмут) за 30 років Незалежності так і не спромігся встановити пам’ятник Шевченку. А от нові храми московської церкви за цей час з’явилися, кажуть, мер цілого мільйона гривень не пошкодував... Нема інформації, чи вистояли під залпами православних варварів церкви, але всім шкіл із десяти вже знищені, плюс бібліотека і переселений в Бахмут з Горлівки інститут іноземних мов.

А от у Добропіллі, ще в одному місті Донеччини, є пам’ятник Шевченку, а в селі Золотий Колодязь неподалік – російському самодержцю Петру І. Тому самому, що пів України вирізав, який на кістках українських козаків заснував Петербург. Той самий ку-

мир лютого нелюда Путіна стоїть, а тамтешня влада пишається, радянські байки повторює, як цар село заснував, коли з Азову буцімто повертався через ці місця... Ще пару років тому Золотий Колодязь висувався на конкурс “Неймовірне село України”, але в переможці не потрапив. І що з цим “раболепієм” робити?

Колись я підтримав позицію Сергія Луковенка, голови краєзнавчої спільноти “Старий рудник” (Мирноград) і ветерана шахтарської праці, який написав, що історія про царя-засновника Золотого Колодязя – суцільна вигадка і треба це чесно визнати. Влада на це не звернула уваги, місцеві з брехливим міфом не тільки міцно жилися – зріднилися і скульптуру ворога українців ніхто й досі не чіпає.

До речі, так само в підконтрольних українській владі селищі Нью-Йорк, неподалік з окупованою Горлівкою і навіть в тихій глибинці – селі Срібному Покровського району – дотепер стоять пам’ятники Горькому. А от у Часовому Ярі самі ж “асвабіделі” пам’ятник “писателю” під час обстрілів мирного містечка деконунували рівно наполовину і тепер його прозивають “Пів Горького”.

А от в одному з прифронтових сіл Донеччини – Званівці, бюст Горького нещодавно повалили. За інформацією “Вільного радіо” начальник місцевої військової адміністрації не знає, хто це зробив, але ідею підтримав.

Пам’ятник стояв у центрі села біля сільради – у селі раніше був колгосп імені Горького. За словами місцевої жительки, яка попросила не називати себе, пам’ятник “пролетарському” письменнику був невідомим і мало хто знав, кого саме зобразили з каменю. Активісти ж планували натомість встановити тут пам’ятний знак.

“Ми хотіли зробити там кований дзвін, щоб він поєднав історію двох сіл – Званівки і Ліскуватого”, – зізнаються нащадки українців, яких кремлівські злочинці вже змушували залишити рідні місця і їхати в невідомість за понад тисячу кілометрів. Йдеться про те, що в 1951 році радянський режим депортував 1300 селян із Ліскуватого Дрогобицької області до Званівки, Розділівки та Верхньокам’янського. Про це в Званівці нагадували пам’ятний знак, а саме село вже під обстрілами ворога. Вистояти б!

Водночас нагадаю, що в Краматорську під постійними обстрілами не тільки частина жителів, що зволікають з евакуацією, а й погруддя Шевченку і два оригінальні пам’ятники Василю Стусу, які з’явилися зусиллями громадськості за останні кілька років.

А от про долю пам’ятників Шевченку, а їх три в знищеному рашистами Маріуполі, інформації немає. Навряд чи ворог залишив у спокої пам’ятні дошки, які були встановлені в місті воїнам АТО – маріупольцям. А що сталося з музейними цінностями старовинного міста? Відомо лише, що українська влада не встигла їх евакуювати. На тлі величезних людських втрат говорити про українські сліди може і не на часі, але тоді коли? Коли всіх українців повбивають?

Доля української культури на всіх тимчасово окупованих територіях має стати темою окремої розмови. Але чи готова центральна влада про це говорити?

Фото з відкритих джерел

З'ясування світогляду

— Ви песиміст, — сказав читач так, мовби песимізм, то звих. І засудив, що я на плач зривавсь на гупбищах земних.

Був за злочинця песимізм, коли тіпав країну жак. І з'ясувалось: комунізм — то оптимізм на черепах.

Як розум зазирнув за грань наявного, то підказав, що сіль життя — то сіль страждань, і гріх не вірити сльозам.

І я повірив, бо прозрів чому шумлять людські моря, що збурує їх ремства й гнів: страждання за поводири!

Хто зна: можливо, що й дощі не лиш дощі — живущим знак. Царя небесного плачі: щось на Землі пішло не так.

Від сльозотеч до кровотеч нотую драми, як хроніст. В краю безладдя й колотнеч — хто я? Печальник-оптиміст. 28-29.09.2021

Де й коли

Знає тільки дозорець дороги, а можливо, не знає і він, скільки здатні подужати ноги кроків-днів до рокованих змін.

Де й коли, на якому відрізьку перерветься її довжина, якщо грубо підставити підніжку пані та, що поразок не знає і в залізних обіймах затисне...

Як сахнеться тоді й защемить пережите! Множинністю смислів зблисне раптом і згасне за мить. 23.09.2021

Не спіши

Не спіши довіряти чуттям, ковза пам'ять, як лижі по насту. Той гармидер, що звеється життям, по полицях й уму не розкласти.

Він клубок чи подоба клубка, що розплутати його не вдається. Та й чи треба? Занадто тонка нитка долі: натягнеш — порветься.

І минуле, як виплід стихій та румовищ крутого замісу прошумить листям лиць і подій й непрозірну опустить завісу. 13-14.06.2021

Небезпека

Вдень і вночі, мороз чи спека, весна чи літо, дощ чи сніг, на нас чатує небезпека, мета якої — збити з ніг.

І передбачити не можна підстереже коли і де вона, жорстока і збитошна, що затаїлася і жде.

І добре, як над головою, хоч ніби лук без тятиви, притьмом шугне вона стрілою, не зачепивши голови. 26.09.2021

Безум

Прощаю темному і злому, та щиросердо зізнаюсь, що в очі безуму людському я не без остраху дивлюсь.

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ У шуканнях гармонії

Редакція газети "Слово Просвіти" вітає патріарха української літератури Володимира Олександровича Базилевського з 85-річчям! Дякуємо за багаторічну співпрацю, за можливість доносити до читачів ваші талановиті поезії, критичну і публіцистичну прозу, незабутні шпальти "суб'єктивної поетичної антології" з творами яскравих поетів ХХ ст. Лавреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка, високочолий мислитель і гідний творець української літератури, Ви, Володимире Олександровичу, зробили величезний внесок в її розвиток і активну наступальну позицію в роки Незалежності. Бажаємо Вам плідних творчих літ і здоров'я, великої перемоги, яка неодмінно прийде разом із Вашими творчими здобутками!

В очах тих — морок багатоликий, сліпий нестрим, злочинний шал Передвіщає вчинок дикий хижацький, з викликом оскал.

Дарма, що безум цей сьогодні нічим себе не видає. Та зачепи його безодні і — покалічить, або вб'є.

Немає меж його сваволі, дай навіженцю булаву і він у верховодній ролі розв'яже третю світову. 27.09.2021

Вразливість

Вразливість суцього — вразливість, блажен листок, він те не зна. В сезонну трепетну щасливість у змові з вітром порина.

Вразливі сонечко й мурашка, яка в невіданні своїм, хоча й штовха личинку тяжко, та задоволена при тім.

Вразливий птах, що хвилю горне мелодії — полоше горло то переможно, то тихцем, не переймається кінцем.

Вразливість суцього — вразливість, в сум'ятті тільки індивід. Бо знає: згубна ця властивість — то головна причина бід.

Зізнаючись Отцю і Сину, що даність ця його ляка, за крихкість все ж творчій силі стихійно-сліпо доріка. 23.07.2021

З румовищ

Патріотизм — непопулярна тема — збиткується смішко-непатріот. Непопулярна навіть ця лексема — іронізують глобаліст і сноб.

Безтямно потураючи кагалу, споживачі пожадливі й сліпі

наркотиків блазеньського к в а р т а л у ворожій аплодують шантрапі.

До антисерць апелювати марно, але кортить дізнатися бодай: чи й рідна мати в них непопулярна, як в них непопулярний рідний край? 29.11.2021

Замислюючись

Спільна у нас Голгофа, гнівом небес не сердь. Старість — то катастрофа, старість — то передсмерть.

Вичерпа тіло строки і похитнеться твердь. Старість — то катастрофа, старість — то передсмерть.

Та й на фатальну скруху є хоч якась оброть, доки з нескорним духом в спілці ще смертна плоть. 21.05, 29.12.2021

У шуканнях гармонії

Рвана і химерна його мова, іншої подібної нема. Ви його прогавили, панове, мага загадкового письма.

Думав нешаблонно він і складно, зводив поміж крайнощів мости. Твердив: хоч печаль і непідвладна, в змозі він її перепливати.

Подолоаю, натякав на тайну, її води, то дарма, що в тяж. Так, мовляв, смільчак, кульгавий Байрон збурений перепливав Ла-Манш.

Ще казав урочисто і строго, надто після довгих умовчань, що по той бік берега крутого радість є велика, як печаль.

Нею переймалися бувалі і зронили пам'ятні слова: має бути світовій печалі рівня, тобто радість світова.

Діставав свій записник із схову, кидав маловірам: "Гребемо!" І живила сила загадкова загадкове те його письмо. 19-20.10.2021

Бунт крові

Біда здавалась жартом недоума, що з дурості переступив межу. У мушлі вуха океанські шуми, вдень і вночі: ша-шу... ша-шу... ша-шу.

Мов помпу хтось задіяв на глибинах й не зупиня її ані на мить. Це кров моя розбурхана в судинах вдень і вночі шумить і шелестить.

Я сам не свій, я затуляю вуха, я в ступорі: не мислю, не пишу. Насос помпеу педантично й глухо вдень і вночі: ша-шу... ша-шу... ша-шу.

Судому нервів, почувань ошмаття ковтає, поглина настирний шум. Цей шум цілодобовий, як закляття, не захватись, не втекти: ша-шу...

Здається, я вже там, у позасвітті, не в поміч цій біді візавітал. Життя воліє викинутись з кліті, та ангел зупиняє кримінал... 05.09.2021

Нічний мотив

Стезя від звершень до завершень, на всіх чекає божий суд. Та я волів би бути першим, кого з оселі понесуть.

Буть зайвим я боюсь, нестерпна та роль, страшніша за тюрму. Із катастрофою безтебства не впоратися одному.

Хотів би першим я зустріти тебе, безслівну, наяву безслівний я, в мовчанні світу, який до тебе обживу. 03.10.2021

І заплакав я гірко

Зірка з горньої пуші впала й кинула в шок. Поміж нині живущих я себе не знайшов.

Тут, де ловчі в ловитві, де страждання земне знемагає в молитві, не лишилось мене.

Мабуть, падала зірка персональна сліпма. І заплакав я гірко, що мене вже нема. 26.06.2021

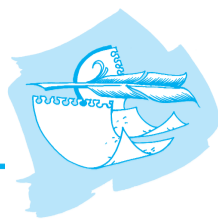
Пожалій її в зимовий вечір

*Як колись, горіти і н'яніти,
Шоломом н'ючи,
І життя наопашки носити
На однім плечі.*
Олег Ольжич

Молодості дерзновенна сила ваготи життя не поміча. Старості ж наопашки носити її тяжко і на двох плечах.

Многопуддя літ ляга на плечі і гальмує нерішучий крок. Пожалій її в зимовий вечір, головний дозорче заморок.

Дай їй додивитися виставу, а в трагічній завершальний акт без ускладнень поможи пристати до отих, з ким обірвався контакт. 08.10.2021

Спливала ніч...

Спливала ніч, а він усе гортав
чернетку свого вбогого життя
у кляксах помилок, нікчемних справ,
немудрих вчинків, зламів, сум'яття.

Перемовлялись тіні дорогі,
йому на нього скаржились вони.
І жінка з припонтійських берегів
прошлася не з власної вини.

Волів би він того не пам'ятать,
він почувався кепсько, мов штрафник.
Як прагнулось життя переписать!
Чернетку обернуть на чистовик!

Постати іншим, дати відкоша
тому, що нині боком виліза.
І билась, як снігур в сильці, душа
і потопала у сухих сльозах...
02-03.10.2021

З психології творчості

Душа — вона незмірно більше зна
від розуму, тому і не купується
на більшовицьку мову Бажана,
до Плузника-одинака все тулиться.

В Свідзінського вглибає залюбки,
Михайля оминувши фанаберії.
Вивуджує, мов коропів, рядки
ще сиріт двох чи трьох із вод імперії.

І поступово дозріває й сама
до трему, до віддаленої музики,
що обіця осібно лад письма
в співдружності з ще мовчазною музою...
25-26.11.2021

При зорях

Необліковні наші плачі,
невідомі наші тривоги.
Душа до Бога ближче вночі,
при зорях ближче душа до Бога.
04.08.2021

Зарозумілому таланту

Зухвальцю юний, маєш кепську звичку —
дражнити менестреля; рукавичку
ти кинув менестрелю, менестрель
навчав тебе азів: ловить синичку,
тебе ж збив з пантелику журавель.

А він ледь зримий, зависока стеля
небесна і порада менестреля
тобі би прислужилась, друже мій.
Бо небо, зваж, то й без пісків пустеля,
так легко загубитися у ній.

Якщо снаги не вичерпало тіло,
піймай синичку сперш: опорне діло,
не квапсь — на все свій час! —
за журавлем.

Невправних ловчих стільки збанкрутіло,
що вправного шукають вдень з вогнем.
25.06.2021

Рецензія

Текст каламутний, анархічний —
у пам'яті не зберегти.
Та в нім, як у воді протічній,
с в о є фореллю мерехтять.

Де править бал дикоростуче,
чисе наймення — чужина,
воно, як опіки, болюче
там проглядається до дна.

І за форель, яку піймаєш,
попри плебейський антураж,
незграби й покручі прощаєш
і зміщенє наголосів гандж.
31.08.2021

Напис на моїй книзі

“У садах Вернадського й Шардена”
У садах Вернадського й Шардена,

де зіллються горне і земне,
дух мій, призвичаївшись, без мене
житиме, продовживши мене.
2021, весна

Хандра

До рахуб невезіння,
полинів самоти
долучилось моріння,
тяж нудоти нести.

В недолугості тіло,
у занепаді дух.
Те, що тишило й гріло,
стало здобиччю скрух.

Як сновида, блукаю
лабіринтом думок.
Без жалю уриваю
календарний листок.

Дні важкі, мов каміння,
ночі, повні гризот.
О моріння-томління!
О марнота марнот!
22.07.2021

Володимир Базилевський
з Олесем Гончаром

Пауза

Роз'їхалися дачники — і дачі
в депресії, як вимерли двори.
Вже маляр воском й пурпуром позначив
садив-недвиг смиренні прапори.

Деревам занепадна тиша люба,
та полум'яним чорнобривцям ні.
Їх не ляка остуди челядь груба,
гаряча рать розпалює вогні.

Без власників їм нудно: хто їх лави
хвалу воздасть? І чують голоси,
яких нема, готові слухать навіть
лементування вбогої попси.
29.09.2021

Розстріл олігарха

Я зустрів олігарха
на стежі ґрунтовій.
— Ти тут в ролі монарха,
я мов підданий твій.

Та за божим рахунком
це насправді не так.
Бо ти славен грабунком,
не монарх, а варнак.

Відворотна картина
твоїх злочинів-справ.
Та найтяжча провина —
Україну ти вкрав.

Я тебе покараю
за діяння твоє.
Я тебе розстріляю
прямо тут, де ти є...

Він шарпнувся, не в змозі
протидіять мені...
Жаль, що те відбулося
тільки в сні...
23.05.2021

Вже зашарілася калина

Вже зашарілася калина,
а отже, осінь в перспективі.
А отже, серпня лиш третина
лишилась в нашому активі.

Утішно думати: цим жаром,
цим розсипним дарунком літа,
теплом, що нам дісталось даром,
тілесність зможем відіграти,
а може, й душу, якщо змерзне
в непередбачуванім грудні,
коли мороз свавільним пензлем
затмить вікно у дні остудні.

І, як ведеться, за звичаєм,
сезонним повнячись смиренням,
щось та намислимо за чаєм
авжеж з калиновим варенням.
01.09.2021

Трава

День просльозився, переплавав
свої невдачі кругові.
І засвітивсь крапчастим лаком
на закуйовдженій траві.

Трава зігнула і сказала,
струснувши лак, такі слова.
Ти не журись, не все пропало,
ще жовта рать за перевалом,
ще ти живий, ще я жива,
ще літо бабине трива...

Тож нам обом зарано скніти,
з плачів твоїх ростуть гриби.
Глянь, як багато малахіту
і золотого пізньоцвіту!
Втішайсь!
Спіши!
Гріши!
Люби!
23.09.2021

До осокара

Давній приятелю, добридень!
Не рівняйся на сухостій.
Безвідрадно, коли ти злидень,
тебе бачити, друже мій.

Ледь впізнав я тебе, рогата
твоя плоть півжива й хмурна.
Навіть сойка злодійкувата
лик ущербний твій омина.

Ніби глухонімий, ні звуку,
облетіло шумке добро.
Тільки дятел, либонь, ще стука
в хворобливе твоє нутро.

Я ровесник твій, осокаре,
і підтоптаний, як і ти.
Ми зустрілися в пізню пору,
поспілкуймося ж, мов брати.

Пригадаймо в цій тиші хижій
тих, що знали нас, імена.
В дні погідні знайомства й зближень
долучилась до нас...вона.

Вся піднесеність і ефірність,
учиняла переполох.
Присягала обом на вірність
і покинула нас обох.

Припада наша пам'ять пилом,
та ввижається: жартома
знак на тілі твоїм лишила
вона ножиком, що я мав.

І пішла... а куди — не знати,
тільки й нашого: спогад-щем.

Зажила твоя ранка, брате,
а моя кровоточить ще.
24.12.2021

Я не хочу, не хочу

Де ти? З ким ти? Яка ти? —
угадать не берусь.
Сам себе налякати
я тобою боюсь.

Що похила ти й сива,
що жалю завдаєш,
ні повірять несила,
ні не вірити теж.

Озираюсь на патли
верб над сявом плес.
На твій чар, Клеопатро
провінційних небес.

На пишноту півоній,
мальовничість гушав
гаю, де не Антоній,
я тебе цілував.

Хай єгипетські очі
ту ж подовжують гру.
Я не хочу, не хочу
тебе бачить стару.

Як і слухать не хочу
на здоров'я жалоб.
Твій кучерик лоскоче
досі шоки і лоб.
09.10.2021

Обмінюємо світлом

Налаштовує мітли
злюбна челядь зими.
Обмінюємо світлом,
не примножуймо тьми.
Що було, розкришилось,
хоч триває процес.
Кілька кроків лишилось
нам до чорних небес.
Чорний текст білосвіту,
де підтекстом зима.
Обмінюємо світлом,
доки ми не пітьма.

Не кажи

Не кажи — поезія фальшива,
носіїв оман сумнівний крам.
Брешуть вірші, але їх брехлива
правда — найправдивіша із правд.
Не кажи — анапести і ямби
для ущербних бажане сільце.
Брешуть вірші, та без їх неправди
правду Богу, як пізнати в лице?
І тому мордуються таланти
у шуканнях слів — довічних свіч.
Підпирають небо не атланти,
а поети — ось у чому річ.
І тому він буде чарувати
світ й тоді, коли нас понесуть. —
Той садок вишневий коло хати,
де хрущі над вишнями гудуть.

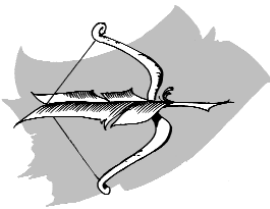
При мовчанні

Механічні слова, випадкові,
їх зронила байдужа олжа.
При мовчанні душа, не при слові,
не дозріла до слова душа.

Остогидла їй мова торговищ
в замороки запряжених юрб.
Вона в роздумах, власних родовищ
наслухає затаєний нурт.

Метушитися їй не пристало,
вже її наздогнала зима.
Вона знає: корисних копалин,
тих, що в неї, ні в кого нема.

Їй не схибить би при добуванні,
не купитися б на бариші.
І тому та душа при мовчанні,
і тому та душа при душі.
23.09.2021

Лавреати Народної Шевченківської премії–2022

Оприлюднені імена лавреатів Народної Шевченківської премії–2022. Рішенням журі за багаторічний вклад у розвиток українського мистецтва, літератури, суспільної думки ними стали:

Томенчук Богдан Михайлович – український поет, освітянин, громадський діяч. У 1990–1998 роках – завідувач відділу освіти Коломийської райдержадміністрації. Працював заступником голови Івано-

Франківської обласної адміністрації. Директор Івано-Франківського регіонального Центру оцінювання якості освіти.

Богдан Михайлович, активний просвітянин, безпосередньо впливає на хід реалізації Програми реформування національної освіти, сприяє здійсненню заходів із відродження духовності, культури і народних традицій в Прикарпатському краї.

Лавреат премії імені В'ячеслава Чорновола, міської премії Івана Франка та премії імені Пантелеймона Куліша.

Автор багатьох поетичних збірок, зокрема: “На паперті душі” (1993), “Сповідайтесь, мої тривоги” (2002), “Німі громи” (2007), “Сезон ненаписаних віршів” (2015), “Ранкове місто пізніх ліхтарів” (2018), “Дві джезви” (2019).

2021 року нагороджений обласною премією імені Василя Стефаника в номінації “Поетія” за збірку “Переступний день”. Автор наголошує, що в цій книжці “повість стиснута у вірш, а розлоге плесо видніє у краплині дощу”. “Переступний день – це концентрація всього, що є в житті, людській душі якоїсь однієї миті чи протягом певного тривалого часу”, – вважає поет.

Філософська, пейзажна, любовна лірика Богдана Томенчука здобула визнання серед читачів і критиків. Нинішній рясний доробок поета можна узагальнено назвати поезією спротиву, яку захоплено підтримують тисячі українців, їм близькі рефлексії

У Києві презентували збірку споминів про останнього онука українського класика – Роланда-Олександра Франка. Презентація відбулася під час вечора пам'яті, який організував Міжнародний фонд Івана Франка спільно з Державним історико-культурним заповідником “Нагуєвичі” у Музеї видатних діячів української культури.

Книжка містить мемуарні матеріали Франкового онука, де згадуються окремі епізоди його життя, унікальні світлинки з родинного архіву Франків, а також спогади людей, життєвий шлях котрих так чи інакше пересікався з Роландом Франком.

“Текст, який був написаний самим Роландом Тарасовичем за життя, закінчується 2008 роком, тому до написання спогадів ми запросили людей, які добре знали пана Роланда у різні періоди, щоб доповнити образ і спробувати зрозуміти, яким же був останній онук величного Івана Франка...” – зазначили у Міжнародному фонді Івана Франка.

Не усі змогли відгукнутися. І, напевно, ця праця матиме продовження. Та нам вдалося зібрати важливі спомини про життя Людини-легенди, яка за 89 років свого життя “...не потоком шумних і галасливих фраз, а тихою невтомною працею...”

на давню і сьогоденну історію, високе звучання доброго українського слова, незламний дух поета.

Філіпчук Георгій Георгійович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук країни. Почесний доктор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, почесний доктор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Академік Міжнародної слов'янської академії імені Яна-Амоса Коменського. Громадський і політичний діяч, член Центрального правління, перший заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка; голова секретаріату Конгресу української інтелігенції. Співголова ГО “Всеукраїнський Форум “Українська альтернатива”.

Народний депутат Верховної Ради України II, III, VI скликань.

Пройшов шлях від інспектора до на-

чальника Чернівецького обласного управління освіти, очолював Чернівецьку обласну державну адміністрацію (1996–1998). Працював викладачем ЧНУ імені Юрія Федьковича, генеральним директором ДП “Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості” (2005–2006). Очолював Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (2007–2010). Обирався головою Комісії з питань екологічної політики та головою Комітету з освіти і науки, членом Президії Верховної Ради України.

Нагороджений медаллю “Будівничий України” – найвищою нагородою ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Лицарським Хрестом Заслуги (1997), Орден Святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня (1998), Святого Миколи Чудотворця (2017). Лавреат премії

Збірка споминів про останнього онука Івана Франка

скромно і жертвовно робила свою справу.

“Мемуарні спогади про Роланда Франка – це водночас і данина пам'яті онуку великого Івана Франка, і своєрідна спроба дати духовний портрет справжнього українця, який, вийшовши зі знаного роду, гідно продовжив його змагання за “будучину” рідного краю”, – написав у післямові до збірника директор Інституту франкознавства ЛНУ ім. Івана Франка Святослав Пилипчук.

Передмову до збірки підготували директор Міжнародного фонду Івана Франка Ігор Курус та співзасновниця Фонду Ольга Нижник. До книги увійшли спогади добрих друзів – Анатолія Волинського та Валерія Донченка, з якими Роланд Франко товаришував понад 50 років. Музейників: Марії Шутко, Ірини Сопотницької, Любові Плюйко та Богдана Лазорак з Нагуєвичів, Ганни Луцюк та Галини Кутащук із Криворівні, Ольги Гураля та Лариси Каневської з Києва. Збірка містить спогади науковців, які добре знали

імені Івана Богуна (2007) та Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка (2017).

Автор понад 350 наукових праць з питань розвитку національної освіти, громадянського суспільства, етнокультурної та екологічної політики, націодержавотворення, зокрема монографій та наукових збірників: “Розвиток освіти у багатонаціональних регіонах” (1996), “Українська культура у змісті національної та педагогічної освіти” (2 т., у співав., 1996), “Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика” (2002), “Національна освіта: особистість і суспільство” (2013), “Націєтворчість освіти” (2014), “Педагогіка” особистої і національної Гідності” (2018), “Українськість: витоки, виклики, відповіді” (2018).

Активний громадський діяч і найактивніший автор тижневика “Слово Просвіти”, Георгій Філіпчук друкує з номера в номер яскраві публіцистичні, глибокі аналітичні розвідки про історичні процеси в Україні, причини і наслідки Великої війни, яку розв'язала Росія проти України, роздумує про перспективи розвитку нашої Держави.

Мельник Олександр Іванович – відомий український художник, член Національної Спілки художників України з 1987 р. Працює в галузі монументального мистецтва (мозаїка, вітраж, фреска, гобелен, розпис, ковка, скульптура); станкового живопису та графіки.

Випускник НАОМіА (навчався в майстерні монументального мистецтва професора Тетяни Яблонської), Олександр Мельник, починаючи з 1973 р., бере постійну участь у всеукраїнських та міжнародних виставках. Основні його монументальні твори: вітражі на теми давньоруської історії в Національному історичному музеї України; вітражі на теми народної творчості в Національному музеї літератури України (1985); гобелени для Національного історико-етнографічного заповідника “Петряслав” (1987–1989); розписи у Михайлівському Золотоверхому монастирі (2000) – “Вхід Господній в Єрусалим”, “Зішестя Духа святого на апостолів”, “Зішестя Христове до пекла”, “Свята Анастасія”, Свята “Євдокія”; мозаїки із зображеннями визначних архітектурних пам'яток Києва у вестибюлі Центрального залізничного вокзалу “Київ-Пасажирський” (2001).

Олександр Мельник усю свою творчість присвятив висвітленню історії України.

У творах художник не оминає і теми сьогодення: “Дзвонар”, “Спломенілий цвіт”, присвячені темі Революції Гідності. І сам Олександр Мельник – найактивніший учасник двох Майданів: 2004 та

2013–2014 рр. Знакова його картина “Бачу справи твої, людино!” стала символом подій, які переживає Україна і кожен з нас сьогодні.

Загалом тематично творчість Олександра Мельника можна об'єднати в нероздільну триаду: доля людини, доля України, доля людства.

2001 року персональною виставкою художник започаткував антивоєнний проєкт “Надія”, яким хотів привернути увагу суспільства до наростаючої загрози воєнної катастрофи. Вже тоді він передбачив страшну війну Росії проти України.

Найвідоміший і наймасштабніший проєкт Олександра Мельника як автора і куратора, – Всеукраїнська виставка-бієнале “Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників”. Проєкт започатковано 2004 року. До 2020 року проведено 9 всеукраїнських виставок із виданням повномасштабних каталогів.

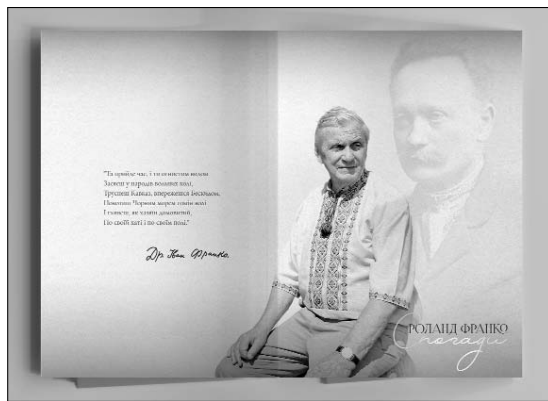
Митець завжди займав і займає активну громадянську позицію на захист рідної мови. 2016 року він звернувся з відкритим листом – “Оголосити 2016-й рік Роком повернення Україні української мови”. Отримавши формальну відписку, він розмістив на сайті електронних петицій Президента нове звернення – “Проголосити 2016–2025 роки Десятиріччям повернення Україні української мови”. “Русифікація є духовною окупацією”, вважає художник, і тому нашим гаслом до дії повинні стати – “дерусифікація дорівнює деокупація”.

Нагороджений орденом “За заслуги III ступеня” (2008), срібною медаллю Національної академії мистецтв України (2012), мистецькою премією “Київ” імені Сергія Шишка (2016).

Нині в Національному музеї літератури триває художня виставка за участю Олександра Мельника “Неспалима. З глибини століть. Незборима”.

Народну Шевченківську премію буде вручено 24 серпня 2022 року в Києві.

Підготувала Галина ДАЦЮК, журналістка

Роланда Франка: Миколи Мушинки зі Словаччини, Міхаеля та Майї Мозерів з Австрії, Ярослава Гарасима зі Львова та Галини Сабат із Дрогобича. Також свої спогади написали акторка театру та кіно Галина Стефанова та режисер Роман Веретельник і фундатори Фонду Франка: народний депутат України Михайло Цимбалюк, голова Львівського товариства у Києві Тамара Смовженко та перший віцепрезидент Асоціації українських банків Віталій Ро-

манчукевич. До книги увійшли згадки про подорож Роланда Франка до Канади у 1917 році, якими поділилися Іван Франко, архітектор із Торонто, та племінниця Блаженнішого Любомира Гузара Марія Рипан, і стаття відомого франкознавця Романа Горак, опублікована в газеті “Літературна Україна”.

День пам'яті про Роланда Франка розпочався панахидою митрофорного протоієрея Ігоря Онишкевича у церкві УГКЦ на Аскольдовій Могилі у Києві.

У Музеї видатних діячів української культури відкрито експозицію – “Роланд Франко: онук Каменяр”, яка діятиме до 26 серпня 2022 року.

Нагадаємо, Роланд-Олександр Франко помер 11 серпня 2021 року на 90-му році життя. Він був українським ученим-інженером, кандидатом технічних наук, дипломатом, громадським діячем, популяризатором творчості всевітньовідомого діда, засновником і головою правління Міжнародного фонду Івана Франка та людиною, яка безкоштовно здобула для України науководослідну станцію “Фарадей” в Антарктиці (тепер станція “Академік Вернадський”).

Власн. інф.

Станіслав НОВИЦЬКИЙ

Пам’яті 32-33

заховай
закопай
загорни у рушник
білий хліб
білий день
білий час
сумовиння і втіхи
загорни у рушник
краплі
крові
пролітої
нині
заховай
закопай
щоб не бачили
пси
кегебісти

пам’ять горне
журбу
поміж яром
і лісом
де молились
Ярилу
старці

заховай
закопай
загорни у рушник
білий хліб
чорний день
краплі крові
проліти тобою...

свічка у старій церкві ще горить
зараз хтось підійде до неї
похиливши голову
і подумки собі скаже
як вона довго горить
думаючи про людину яка її
поставила

свічка горить у старій церкві
наповнюючи тишу теплом
і нехай горить
нехай вона кличе людські
душі до себе ...

Т. Карбовичу

це як спогад
кожного вечора згадуєш
а потім тиша
як завше
у цьому світі холодно
навіть тоді коли
цвітуть каштани
бо цвіт каштанів холодний
і так кожен день
крізь відчуття цього холоду
навіть біля чужого вікна
де цвітуть каштани

тільки можна відчуті інакше
коли думаєш про тепло...

збуди мене одвічним смутком поля
і я прокинусь дивлячись на те
як птиць земних до себе кличе воля
яка отам де поле золоте

і ця печаль крізь ранок і туман
прокинеться вітрами степовими
та шезне біль твоїх завчасних ран
і вороги помруть печаллями твоїми

Залюблено торкаючи плече
ти думаєш ти просто відчуваєш
і час мина як човен що пливе
і ти живеш а потім теж минаєш

Фронтальне скло: весна 2022 року

Єдино доцільний...

Вважаю за доцільне викласти передісторію цього переднього слова до поезії невідомого мені автора... Зателефонував якимось нещодавно мені Олександр Косенко з проханням прочитати рукопис молодого автора з Кропивницького і написати передмову до збірника поезій Станіслава Новицького. Прізвище знайоме... Новицький... Поет – незнайомий... Ще до того, як сів за стіл, аби переглянути рукопис, ворухнулась думка, яка майже завжди супроводжує тебе в подібних ситуаціях: лише б не розчаруватися... І яка винакає інколи радість, коли ти справді зачаровуєшся...

Коли зникає упередженість, коли долаєш інерцію швидкочитання, а занурюєшся в рукопис, коли, перегортаючи сторінки, очікуєш продовження тієї мелодії, яка несподівано забриніла в тобі... А вже згодом звертаєш увагу на технічне виконання та інструментарій: ямб, хорей, амфібрахій, верлібр... головне – забриніло... щось сколихнулось в тобі, пробудило і уяву, і думку, перемкнуло свідомість на асоціативні ряди, на пошук алегорії, на низку асоціацій, на існуючі смислові паралелі... Це той стан, коли хочеться подякувати авторові за свіжість подиху, за гармонійність, а не надуживання голосовими зв’язками, за відлунність і віддзеркалювання тем і образів... Слова в тексті притягують мовби не площинною, а ребрами пазлів без особливих зусиль. Синтаксис не силуваний, а лінійний, природний, саме такий, яким і мусить бути: єдино доцільний.

Ліплені голови споглядають на мене...

Тут, як ви бачите, відсутні гіперметафори, дзвінки рими чи відшліфовані сентенції... Є скупчення, згустки поетичної матерії, яка вказує на певні смислові підтексти, натяки... Матерії, яка формується не силувано, а ніби сама по собі, блукаючи, формує відповідні настрої... Є вібруючі

смислові лінії та хвилі біжучого настрою... Щось плинне по поверхні мовчання, є, зрештою, голос того, хто формує ці тексти і розріджує мовчання, голос, у якому чути схвильованість та інтонованість окремих слів, “тінь одягнула мою сорочку”... Уява дитинна, а висновок – мудреця: “і хоче бути справжньою людиною”...

Цей внутрішньо загострений зір формує поетичні сигнали, які розширюють сферу зримого... Отже, маємо справу з природністю, органічністю обігрування, а не штучністю конструйованого, до якого вдаються сьгоднішні творці поезо-текстів...

Я вам не обіцяю, що “Фронтальне скло” Станіслава Новицького збурить вашу свідомість, піднесе вас над світом чи, навпаки, занурить у нурти підсвідомості. Ні. Нічого такого, що зденервує чи приголомшить вас, що подратує нервову систему. І дякувати Богові, що цього не станеться, просто занурить в легкі хмарини, в яких більше озону, приємних асоціацій, насолоджуйтесь і формуйте спільно з текстом свій настрій незалежно від пори року чи часових рамок.

а далі за Дніпром також степ

де цвіте полин

там можна почути тишу

яку слухають коні

які лежать на скошеному сіні

дивлячись на сонце

Просто ви відчуєте, як повільно спливає час, не метафізичний, філософський, а час конкретної неповторної особистості на ім’я Станіслав Новицький, поета, з яким я з вами щойно познайомився і який в ці хвилини конкретного нашого життя боронить батьківщину на лінії фронту, вірніше, на лінії існування нашого з вами єдиного рідного слова.

Павло МОВЧАН,

голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка

як тліна мить коли немає світу
як щось чуже – одвічна самота
або це кров яку було проліто
щоб правда відцвітала світова

а ти ідеш та кожна суть чужа
чужі степи чужі тобі дороги
і мить земна тепер не ожива
і ця земля для тебе чужина

Вертаюсь до тієї миті
до спротиву душевного ества
коли душа із юності прошита
як згорточок сільського полотна

Душа – складна будова світу
відлуння днів блукає в самоті
і вже печаллю душу не зігріти
і не почути дзвін у самоті

Прокинутись забути сенс буття
і тільки мить зостанеться єдина
на те щоб не відчуті каяття
тобі в житті чужа мені людина

Ти не відчула любові і втіхи
як не відчула горя і біди
прокотиться одне єдине лихо
але вкраїнське серце оміне...

не бійся патрона в патроннику
не бійся що хтось перестане дихати
кожної миті обираємо щось чуже
коли немає надії
немає шансів побачити нове світання
коли ти прощаєшся зі своїми
рідними
подумки

так може зробити тільки
справжній чоловік
котрий обирає смерть
у вічній світланні весни
у вічній печалі життя

ти повертаєшся проходячи
крізь тіні зимових дерев
думаючи що так і треба
що кожен з нас повинен
пройти через терні
кожен шлях
кожен твій порух руки
я відчуваю на відстані
навіть твій образ
крізь тіні зимових дерев

тільки в уяві сну
можна відчуті твою присутність
у розумінні твого образу

відчуті запах твого волосся
побачити синь твого погляду
кожної ночі крізь тінь
зимових дерев

І знову на південь
знову пахне дорога вином
знову час
нагадує мені про плин світу
і так ніжно мені від
чорного поля осіннього
золота
чорного поля минулого
літа

знову південь
і знову дорога
що у серці своїм бережу

зима зимою
паморозь на квітах
на пізніх квітах
пізньої весни
і тільки ти
минаєш наче пам’ять
як пізні квіти
пізньої весни

але цвітіння
біле і тривожне
крізь сніг і сні
насититься і завмре

як білий цвіт
як паморозь на квітах
як щось чуже
як смуток самоти

Запахла калина
у тихому лузі
у тихім світланні
у тихому дні
і доторком ніжним
вона відчувала
цвітіння акацій
на білому тлі

де можна почути
солов’я і синицю
у білім мовчанні
цієї весни

де тінь як цвітіння
омана і велич
де тінь як печаль
солов’я і весни

ти десь у клятому полі
ти вже знаєш свої сектори
знаєш звідки вони підуть
і навіть приблизний час
дивлячись крізь приціл автомата
зводяться мушка з цілком
хоч насправді ти цього не будеш
робити
бо ти на цьому полі
а не на стрільбищі
і тут не грудні фігури
а дещо інше
тут немає часу зводити
цілик з мушкою
ти просто будеш бити чергою
спершу зі страху
а вже потім через звичку
ця черга увійде в твою свідомість
знай це
спочатку ти будеш закривати очі
ховаючи голову за землею
а потім будеш дивитися
у напрямок тих секторів
які ти вже вивчив напам’ять
як отче наш
бо це не стрільбище
а кляте поле
і ти тільки встигай споряджати
магазин на цій земляній
поличці...

Воскресни із полум’я
і нехай біля цього вогнища
виросте калина
нехай вона буде високою
нехай вона щовесни
сниться мені своїм
білим цвітом

Нехай я згадаю про тебе
як про мить мого життя
поміж садом і терновими
гіллями
Пробач мені
цей білий цвіт на калині
пробач мені ту забуту
мить
літнього вечора на
берегах річки Сіверський
Донець

Мало землі
як же мало землі для них
а якщо точніше для їхніх тіл
я не знаю як їх звати
я не знаю хто їхні матері
хто може мене переконати що
вони згинули недаремно
їхні душі мені чужі
їхні сльози мені нестерпні
я не знаю їхніх імен
я не знаю їхніх матерів
Але я знаю кожного свого брата
але я знаю кожне ім’я своїх
навіть знаю їхнім матерів і сестер
знаю де вони народилися
знаю їхніх коханих
які чекають кожного дня їх голоси
але я не знаю навіщо їм
моя земля
навіщо їм їхня кров
яка пролита на полях моєї
землі
мало землі
як же мало землі для
їхніх тіл
і для нашої пам’яті

Лесі Степовици

треба йти степом
щоб дійти й побачити
Дніпрові пороги
а далі за Дніпром також степ
де цвіте полин
там можна почути тишу
яку слухають коні
які лежать на скошеному сіні
дивлячись на сонце

отам де Дніпрові пороги
де Хортиця
отам де степи...

Ірині Мироненко

колись все ж
можна було дивитись на ці
поля
по дорозі на Вовчанськ
дивитись на сосновий
ліс
на берегах Сіверського Дінця
взимку тут завжди ловили
рибу
і здавалось так буде завжди

слобожанський вітер
б’є мені в серце печаллю
тепер там немає тиші

як і рибалок з вудками
біля соснового лісу

зустрітись з тобою
у місті якого
немає
де верби заплачуть
завчасним осіннім
дошем
і слухати пам’ять
яка продикує
начало
осіннього неба
осіннього млива
життя
нам краще
мовчати
у тиші збентежених
вулиць
які пам’ятають
цвітіння твоєї
краси
а зараз
ти жінка
чужого тобі
чоловіка
і стан твій не той
що зостався
в минулому часі
який не повернеш
ні словом
ні ділом
ні поглядом нині
твоїм
зустрітись з тобою
і слухати
мучити
пам’ять
яка нам диктує
давно вже забуті
слова

Ганна КЛИМЕНКО-СИНЬОК

“Якщо я народжуся удруге...”: “живий голос” Катерини Мандрик-Куйбіди

Мандрик-Куйбіда К. Ставай, Україно, до бою! — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2022. — 264 с.

Книга Катерини Мандрик-Куйбіди “Ставай, Україно, до бою!” не є поетичною збіркою у звичному розумінні: це радше видання, яке допомагає зберегти пам’ять про видатну особистість – поетку й борчиню за незалежність України, яка цьогоріч уже з горішніх висот відзначає своє 95-річчя.

вася серед гір” артикульовано образ Гори, що слугує “натхнення джерелом” і за своєю семантикою прирівнюється до Світового Дерева. До Гори наближається споконвічно карпатське дерево – смерека: вона так само сягає горішніх висот, а відтак, має стосунки до Божого світу. “Сприймаючи смерек загострені шпилі, / Як звернення Господне до людини”; “Смереки стануть, мов святі, / Благословивши тишу”.

Часто вживаним є образ Вітру, що символізує волю. За допомогою суфіксів авторка диференціює інваріанти його ймення: вітер, вітерець, вітрисько (має місце й емоційний складник). Коли лагідний, то легінь крилатий, що “траву колише / ніжно так, неначе гладить”. Здатністю до лету наснажує ліричну героїню, тож та відчуває: “пружать крила”. Вітер може бути не лише легкокрилим, а й легковажним: “Легковітри-ловеласи / Мрич обтрушують із крон”. Або й виснаженим: “Вітер натомлений, взявшись у боки, / Спочити присів на стареньку ялину”. Чи нечемним і розбишацьким – тоді він вітрисько: “Знічев’я став деревами трусить”. Згодом, під час перебування в таборі, лірична героїня задритиме вітру з його крєвною свободою і захоче обмінитися з ним місяцями: “Щоб вирвати з-під стелі гра-ти, / В Карпати сині полетіти, як вітер?”. Тим часом грім, блискавка, пов’язані зі стихією повітря, як вітер, мають більший стосунок до вогню; прочитуються як уособлення життєвих негараздів, конфліктів, перепон. Лірична героїня, далєбі, не уникає останніх, не задкує, коли стрічає, а протиставляє їм свою внутрішню силу: “<...> громи пожадливо вдихала / І входила в хмари грозові”. Весна, безумовно, поглиблює відчуття свободи, натхнення, молодості.

У низці поезій прозираємо пісенний ритм, а зважаючи на те, що Катерина Мандрик-Куйбіда любила співати, зважусь припустити, що ці тексти до неї приходили як пісні (співанки): приміром, “Веселилось літо днями і ночами...”. А от вірш “Ой, зелене жито, зелене...” за 1-м рядком тотожний народній пісні, проте далі дистанція між текстами фольклорним і авторським зростає, хоча останній так само добре лягає на музику (приклад народнопісенної стилізації): “Ой, зелене жито, зелене, / Заушміло легко до мене...”.

2-й розділ “До зброї, браття!” на відміну від попереднього, де домінує пейзажно-філософська лірика з елементами родинної та громадянської, а назва оприлюднює натяки на пошуки витоків особистості ліричної героїні (а відтак, і авторки), констатація гарту фіксує ідеї волюнтаризму та стоїцизму як естетичні орієнтири, вже самою номінацією прописує патетику й громадянський мотив як профільні. Прозираємо аналогії з елегіями Тіртея, мета яких була закликати до бою і спонукати до перемоги. Більше того, вірші з цього розділу типологічно близькі до повстанських пісень, певно, вони й були писані з метою артикулювати програму ОУН-УПА, національно-визвольний рух, який за советських часів було заборонено згадувати,

а його учасники позиціонувалися ворогами батьківщини.

Якщо раніше ще не всі “прозріли” остаточно, то вторгнення росії 24 лютого вранці й тотальна агресія москвитів цьому стрімко посприяли. Тож закличні вірші-пісні Катерини Мандрик-Куйбіди нині особливо актуальні: так, ніби писали їх наші сучасники впродовж кількох місяців повномасштабної війни... Із патріотичними гаслами: “Ми всі – гартоване залізо – / У серці з правдою простою, / Що кожен, хто з військовою лізе – / Умре від нас на полі бою”. Із засудженням дій рашистів (зміна назви імперії та її адептів не оскаржує чорного нутра північно-східного сусіда): “Щасливо, затишно було... / Загавкали собаки – / Входили нагло у село / Московські посіпаки” – ці рядки писані 1944-го, а ніби й немає часової дистанції (!). Або: “Повстали ми, щоб смертю / Смерть все ж подолати”; “Большевицько-московську навалу / З української змиєм землі”.

Вірш “Наші знамена” може слугувати гімном захисників України й поетичним проголошенням шанси Героям – живим і загиблим. Смерть не є остаточною крапкою, яка викликає страх, – навпаки вона має спонукати інших долучатися до лав бійців. Тим паче коли йдеться про Віру: завершення земного існування не є фіналом для буття душі. Патетика тут не зайва, хоча нерідко вона нівелює якість поезії, але в текстах такого кшталту вона вкрай доречно й помічна:

До зброї, браття! Всі до бою
Супроти недругів лихих.
Ми помстимося за героїв
Або долучимось до них!

Будь-хто із нас героєм стати
Шомті кожної готом.
Ми смерть не будем обминати,
Якщо вже час її прийшов!

Лірична героїня, як і авторка, не цурається почуття ненависті, адже вона цілком логічна, вмотивована, коли у твій світ вривається чужинць-агресор і загрожує життю твоєму, твоєї родині й батьківщині. Лише істинна любов до рідної землі генерує справжню ненависть, тож у цім контексті любов і ненависть – константи не протилежні, а взаємозалежні, коли одне випливає з іншого або спонукається ним: “Ми яро ненавиділи тому, / Що вміли до безмежності любити!”.

Вірш “Криваві ваші ідеали...” вражає злободенністю, ніби живий голос поетки апелює до рашистів, фіксує злочини й запевняє чорну карму: “Людей ви стільки повбивали, / Що вам у спокої не жисть!”.

Гаслом оптимізму і стоїцизму для сучасників можуть бути такі поетичні рядки: “А Україна все стає сильніша. / І я”. Біль утрати, ненависть удатні трансформуватися в силу, яка стає рятівним і переможним чинником. “Щоб переможемо я вийшла з борні” – йдеться не лише про торжество над ворогом як фізичним супротивником, а й внутрішню перемогу над собою слабковольною і легкодухою. Цей мотив проймає низку віршів поетки; в таких текстах увиразнюється християнські мотиви, бо Віра в Бога є цілю-

щою. Саме на Всевишнього всуціль покладається лірична героїня. Разом із тим готовність боронити рідний край і установка на перемогу є не менш важливими: “Ми залізі вояки! / Начувайся, лютий враже. / Ми тобі ще покажем, / Як упівські б’ють полки”. Мимохіть кортить змінити “упівські” на “азовські” чи, приміром, карпатські. Бо ж мета і тих вояків, і теперішніх захисників достоту ідентична: “Це для нас найбільше значить – / Пролити кров гарачу / За народ свободний свій!”.

Насправді таких перегуків між історичними відтинками, інтенціями в поезії Катерини Мандрик-Куйбіди передовсім 1940-х років можемо добачити вкрай багато. “Благослови вогнем, а не словами”, – закликає авторка й, либонь, не відає, що за 80 років вона особисто з далеких засвітів благословлятиме українців. А, можливо, й досі виконуватиме роль зв’язкової, за що, власне, була ув’язнена за життя як “ворог радянського народу”. Цей епізод із біографії проходить окремим мотивом у поезії.

Патетика, про яку мовилося вище, є прикметною для закличних віршів, адже мета останніх – підняти дух бійців і народу. На жаль, небесне військо поповнюється щодня, але й земне не міліє. У найзнаковіші відрізки історії стирається межа між світами – живими й мертвими. “Якщо не визволиться ми, / То мертві встануть!” – риторичним окликом заявляє Катерина Мандрик-Куйбіда. А вже 1981 р. – як продовження: “Коли мовчати живі, / То говорять мертві”. На кшталт О. Олеся авторка не очікує допомоги ззовні: доля українського народу твориться його носіями. Чи ж не є це ще одним доказом дивовижного часового й історичного суголосся або ж перетину? “Усе, що бачиться тобі / Під українським синім небом, / Від москаля очистити треба. / Крім тебе це ніхто не зробить / І помочи не жди Європи”.

У 3-му розділі “Ми боротьби не кидали знамено!” (1950-ті) кардинально змінюються настрої, інтенції: від оптимістичного та стоїчного – до зневіри й розчарування, від констатації Волі як мети до фіксації її втрати. Це зумовлено придуренням совєтами національно-визвольного руху й засудженням його учасників. “Дорога стелиться тернова / В краї чужій”. Звідси – мотиви туги, суїцидальні настрої, усвідомлення гріха, проте найбільшим гріхом лірична героїня вважає зраду друзів. Тож рядки “Якщо повістися вдається, / Бо стеля низько” свід-

чать не про слабкодухість, а навпаки фіксацію смерті як спасіння й винагороди. Разом із тим зневіра не є всепоглинальною, бо вже в наступному вірші оскаржується попередньо констатована позиція тимчасової слабкості як “екзистенційної порожнечі” й увиразнюється вітаїзм – знову ж таки завдяки Вірі: “Твоя лиш віра і молитва / Спроможні вивести з-за ґрат. / Допоки ми живемо – битву / Іще не виграв супостат!”. Готовність до смерті не є знаком фаталізму, навпаки – результатом патріотизму: “Ми йшли на смерть заради того, / Щоб Україна вільною була!”.

Пам’ять про Карпати як “запах свободи”, притулок є зцілювальною під час заслання, що сприймається як полон: “Тримаю шурхоти трави / Двома руками”; “Пройтись плаєм, де сосна стоїть...”. Наситившись теплими спогадами про карпатську природу, “силу весені і вітрів”, рідний дім, материну любов, авторка повертає собі втрачені сили й вуста ліричної героїні прогнозує відродження національно-визвольної боротьби “років так за сорок”: якщо вірш датований 1951-м, то відповідно йдеться про 1991-й, який є знаковим в історії України як початок її вільного буття.

Наступні рядки, либонь, екстрапольовані на сьогодні: “Український наш народ, / Відновивши сили, / Знову битиме заброд, / Яких не добили”. Як і характеристика росії в одному з віршів: “не пошта – Вітчизна матюків і конвоїрів”. Або згодом: “Росія, жадібний вампір, / Висмоктує останні сили”. Москвити в оцінці поетки – осатанілі посіпаки. Тож що ж помінялося, пані й панове, з плином часу? Далєбі, нічого. Ті самі цензурна лексика, фільтраційні табори, взяття в полон... І жорстоке знищення українців як ознака геноциду... “Дорога, де нема хрестів, / А є лише могили”. Скільки міст, сіл та їхніх невинно убієнних мешканців зринають перед очима після цих двох рядків? А ось утілення спільної мрії українства: “Я хочу: / Бачить Україну / Свободною, у вірі, / А ще уздріть Кремля руїни...”.

Каторга починається з ешелону, залізничної колії, відчуття розлуки й фіксації чужини як відстані з Україною. Але відлуння свободи ще вловимо: “Іржаві струни залізничних колій / Видзенькуть щоночі і щодень, / А я ще залишаюся на волі / Мотивами матусиних пісень”. Далі драматизм наростає, актуальність увиразнюється (“По сніжній тайзі, як недоля безмежній...”). Тундра з непроминальною зимою й нета-нучими снігами як символічними образами, життя в бараках, наруга конвоїрів, карцер, спілкування з посестрами-політв’язнями, виконання українських пісень, шедрівок як артикуляція національної ідентичності... А ще острах зречення всього намоложеного й праведного: “Невже в мені заги-не / Мого народу nerve?”.

Попри мінорні настрої, констатацію змарнованих у неволі років, усе ж перемагає Віра в Бога, Життя, Свободу, Україну, Любов, акцентується мотив “повернення”. Лірична героїня, як і авторка, переживає “дорослішання”, душевну й духовну “зрілість”. Апелює до Т. Шевченка, проводячи паралель між гайдамаками й упівцями, а також зі зрозумілих причин дорікає Богданові Хмельницькому: “ми зичили гуртом упитище Богдану”.

“Заповіт” (1954) – ліричне декларування стоїцизму, мужності, вірності ідеям та ідеалам, хоча ймовірність загину має місце, але вона не є домінуючою. Натомість стрижнем є Україна (“Ти пісня й мовчання...”), а похідними – ненависть до ворогів і бажання помсти: “Москва, помститися прийде / І спалимо тебе, потворо!”.

Акцентують на собі увагу поодинокі верлібри, вільні від патетики, проте насичені метафорично та унікальним асоціативним рядом:

Мені хотілося навчитися
Грати на бандурі.
Скільки мелодій причаїлося
В її струнах.
Співзвучно до них
Налаштуй душу
І слухай Веселіт
Суголосно зі своїм еством.
Звучить різними голосами
Напнутий рядями
Колочий дріт –
Назад у розповинену бандуру,
Яку налаштовано на лад
балалайки так,
Щоб з неї можна було
Добути тільки одну мелодію –
Реквієм.

Вірш “Стрича” присвячений майбутньому чоловікові – Степанові Куйбіді. Цей твір – рашке фіксація спогадів, живих вражень, себто йдеться не про літературне завдання, а документальне. Далі у книзі буде ще один вірш-присяга – “Вже десять літ, як без конвою”. Прозираємо й мотив очікування дитини – сина Василя (“Втікає сон від мене знову...”).

Якщо 3-й розділ оприявнює і художньо ілюструє ув’язнення як окремих етап біографії, то наступний (“Час продовжувати бій!”) презентує подальший відрізок долі авторки – повернення додому після каторги. “Рідний краю, рідні гори і старенька мати, / Я вернулася, щоб знову битись і співати” (1964), – мовить лірична героїня. Після вічної московської мерзлоти Україна наливає сонцем і теплом як фундаментом: звідси на зміну зими – поезія весни й літа. Утім, про омріяне душевне зцілення годі мовити. “Хіба ж мій біль улєся від води? / Хіба роки вернули мені спокій?” (1965). Навіть гори гублять питому енергетику (“Де ваша сила, гори сивочолі...”).

Біль від загибелі побратимів і посестер триває довічно. Ті, котрі вижили, мають жити і за себе, і за відійшлих, але совєтський (читаймо: російський) режим руйнує світ і буття людини, страчує невинні душі. Тримає на світі “свобода жадана, як сонце святе...”. Ось тільки вона – ява чи фантом? У результаті гоніння в утисках росте “покоління ляжливе”, позбавлене правди. Сьогодні ілюструє супротивне: українці здатні протистояти ворогу і не бояться ламати стереотипи, рушити табу стосовно “великої нації”, “великої мови”, “великої культури”. Натомість Катерині Михайлівні болить поразка: “Не відстояли ми держави / І не зуміли славно вмерти!”. Нині саме на нас лежить відповідальність виправити історичну несправедливість!

На мою думку, осердя 4-го розділу може бути верлібр “Я бачила Його в тюремній камері...” – про каторжне буття, загрозу смерті і втрату побратимів, пошуку Бога і “прозоріння” як результат.

Наприкінці 1970-х Катерина Мандрик-Куйбіда вряда-годи починає нарікати на виснаження, однак віра й надалі лишається джерелом життя. “Як тебе життя жорстке не било б / І яке не ставило б клеїмо, / Переможеши ти, якщо є сила / Та, яку ми вірою зємо” (1987). Подивляю, що поетка переймається острахом забути повстанський рух. Насправді Катерина Михайлівна не лише не забула, а й виплекала цю пам’ять у синях і учнях.

5-й розділ “Без моралі, але з

підтекстом”, на відміну від попередніх, є поліжанровим, адже вміщує епіграми, байку, переспів, переклад, драматичну казку, драматичні етюди. Фрагмент драматичного твору “У хашах” суголосний драматичному етюд О. Олесь “По дорозі в казку”: по-перше, тут утілено екзистенційні мотиви; по-друге, має місце дихотомія “індивідуальність / юрба”. Остання уособлює буття масове, матеріальне. На тлі юрби вирізняється Він – Поет, Пророк, Провідник. Чи спроможна почути Поета сіра, глухоніма маса? Якщо Олександр Олесь добавив “сліпоту” своїх сучасників на зламі XIX – XX ст., то Катерина Мандрик-Куйбіда прописує схожу ситуацію як наслідок тоталітарного режиму у XX ст. З двома означеними творами перекується “Казка”: втілена тут опозиція “Туман / Сонце” є варіацією антиномій “Пітьма / Світло”, “Смерть / Життя”, “Сліпота / Прозріння”, “Автократія / Демократія”. Тим-то й Туман – злий самодур, позиція якого, вочевидь, прописує задум нинішнього північно-східного агресора: “Перекривши шлях промінню, / Я примушу Землю вмерти. / І тоді ніякі зерна / Не зійдуть на ній зелено...”. Відповідь 1-го радника – так само вимовна: “Накази військовим владно / Убивати всіх нещадно” (чи не до цього схилив московити й нині?). Мотив “звільнення” у виразноє паралелі.

Драматичний етюд “Прометей” є інтерпретацією давньогрецького міфу, хоча поетка трансформує останній.

“Жити в славі і свободно” – завершальний у творчому сенсі розділ, підсумковий етап долі Катерини Мандрик-Куйбіди, що стартує 1991-м роком. Тут і мотив відповідальності перед захисниками, котрі до останнього подиху відстоювали українську ідею, тож не маємо права ні відступити, ні забути, ні зрадити... І стирання хисткої межі між життям / смертю... І підбиття підсумків щодо власної долі й долі народу. Наближення до крайнього рубежу завше поглиблює мінор. Звідси – осінні настрої, що еднаються з духом волонтаризму й пам’яттю про боротьбу, міцно вкоріненими в нутро поетки та її ліричної героїні. Катерина Мандрик-Куйбіда лірично прописує аналогію між етапами людського буття й порами року (в обох випадках присутня циклічна модель часу). На зміну юності (весна) приходить зрілість (осінь), а пізня старість асоціюється з зимою (“Минає вік людський, неначе пори року...”, 2002).

Чимдалі число верлібрів зростає. Один із них (“Я бачила її...”) – про осягнення смерті, що неодноразово наближалася до ліричної героїні й авторки. Чи не звідси готовність до вирішальної зустрічі? “Я й не помітила, як ми зблизилися. / І вже чекаю на її прихід з нетерпінням, / Щоб гречністю відповісти на гречність” (2003).

Душа Катерини Мандрик-Куйбіди “зайшла за верховину” 2004 року. “Перейду у траву до болю зелені, / Щоб збути свій снами” – як лірична автоепітафія.

Розгорнена автобіографія Катерини Мандрик-Куйбіди (хай фрагментарно) наприкінці книги доповнює мандри поетичними текстами, з яких і так добре вималюється портрет авторки, оскільки ширість як субстанція присутня в кожному з представлених творів. Разом із тим у художньому наративі втілена доба, автобіографія є ще й документальним свідченням тоталітаризму, “зламаною” буття української людини.

Завдяки повномасштабній війні з росією голос Катерини Мандрик-Куйбіди оживає і апелює до кожної душі, застерігаючи від помилок і упущень попередніх поколінь і спонукаючи до перемоги в цій запеклій борні.

Для чого росіянам кості Тамерлана та Богдана Хмельницького?

Або “містичні знамення” і “наукові обґрунтування” російського вторгнення

Євген БУКЕТ

Нещодавно українські історики оприлюднили сенсаційне дослідження про те, що в турецькому місті Геліболу знайдене місце поховання гетьмана і князя України в 1659–1663 та 1677–1681 роках Юрія Хмельницького. Проте розповідь сьогодні не про нього, а про його батька – засновника української козацької держави Богдана Хмельницького.

Містичні “знамення”

Але спершу трохи містики. Вночі 14 січня унаслідок сильних поривів вітру із однієї з бань Софійського собору в Києві впав хрест. Духовенство одразу побачило в цьому ознаку майбутньої катастрофи, якою стало повномасштабне вторгнення росії в Україну. Рівно через місяць після встановлення 2 березня оновленого хреста над Софією – Збройні Сили України здобули перемогу в боях за Київ.

Усілякі “знамення” завжди супроводжували епохальні події в історії людства. Так, за кілька днів до початку німецько-радянської війни, 16–20 червня 1941 року в Самарканді (Узбекистан) радянські вчені за особистим розпорядженням сталіна відкрили могили еміра Тимура (Тамерлана) та його найближчих родичів. Місцеві жителі були переконані, що це знак великої біди. Так і сталося: 22 червня Німеччина напала на радянський союз. Цікаво й те, що за місяць до сталінградської битви, що стала переломною в Другій Світовій війні, радянський диктатор дав розпорядження повернути останки Тимура та Тимуридів до Самарканду і поховати з усіма почестями.

Богдан Хмельницький і визвольна війна

В Україні побутує легенда, що коли буде знайдено могилу засновника Української держави, гетьмана Богдана Хмельницького, розпочнеться справжня визвольна війна, що змете з лиця Землі ворогів України.

Хмельницький помер 365 років тому, 6 серпня 1657 року, і був похований у родинній усипальниці в селі Суботіві на Черкащині. Неймовірно, але в минулому році дві групи науковців проводили дослідження в Суботіві. В Іллінській церкві, де на глибині понад три метри під фундаментом знайшли порожнину, що може бути поховальною камерою, та на місці, де стояла Михайлівська церква, збудована на початку XVIII століття. Дослідниця із Санкт-Петербурга Тетяна Таїрова припускає, що саме там мав бути похований Богдан Хмельниць-

кий. Офіційних повідомлень про те, чи вдалося комусь щось знайти, не надходило. Але інтрига залишається: можливо, хтось усе-таки “докопався” до істини?

Російський слід

18 січня 2022 року директор служби зовнішньої розвідки рф Сергій Наришкін проводив “круглий стіл”, присвячений “питанням історії України” та 368-й річниці “Переяславської ради”.

Серед його учасників – директор інституту археології російської академії наук Микола Макаров, директор інституту російської історії РАН Юрій Петров, директор державного музею історії російської літератури імені В. І. Дала Дмитро Бак, генеральний директор російської національної бібліотеки Володимир Гронський, директор фонду дослідження проблем демократії Максим Григор’єв, генеральний директор інституту зовнішньополітичних досліджень та ініціатив Вероніка Крашеннікова, а також українські “колеги” – Петро Толочко і Георгій Касьянов, відомі своїми проросійськими поглядами. Серед основних пунктів порядку денного того засідання – історичні особливості формування української ідентичності (Україна – створена лєніним) та підходи до вивчення культурної спадщини, яка зумовлює історичну єдність росіян та українців (путінська концепція про “один народ”). Уже тепер зрозуміло, що одним із головних його завдань було “науково обґрунтувати” майбутнє вторгнення в Україну.

У “круглому столі” взяла участь також провідний науковий співробітник Санкт-Петербурзького інституту історії РАН Тетяна Таїрова, яка похвалилася тим, що очолює російсько-українську групу науковців (!), що найближчим часом має розпочати археологічні дослідження ймовірної могили Богдана Хмельницького. Мимоволі на думку приходить німецьке товариство Аненербе, метою якого був пошук доказів теорії расових переваг німців шляхом історичних, антропологічних та археологічних досліджень...

Повномасштабне вторгнення не залишило напівтонів

Навряд чи всі учасники “круглого столу” в січні знали, що трохи більше як за місяць росія нападє на Україну. Принаймні для Тетяни Таїрової це стало шоком. “Для мене те, що відбувається, – це особиста трагедія. Не тільки тому, що останні 30 років я займаюся дослідженням історії України і в мене дуже багато друзів по всій Україні. Але й тому, що

мені дуже соромно, що я – росіянка”, – заявила вона в зверненні українською мовою в один із перших днів війни.

Почесний директор Інституту археології НАН України Петро Толочко, який від 2005 року очолював проросійську “партію політики путіна”, згодом перейменовану в “Русь єдину” (її діяльність була заборонена рішенням суду тільки 24 червня цього року), 8 березня 2022 року підписав колективну заяву до президії російської академії наук від членів НАН України – іноземних членів РАН, в якій науковці заявили про засудження війни та вихід зі складу іноземних членів РАН. Ще один учасник заходу в росії – Георгій Касьянов – доктор історичних наук, професор, донедавна завідувач відділу новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України, на 13-й день війни в телеєфірі заявив, що “путін усе програв”.

Можливо, окремі науковці й справді вважали те зібрання майданчиком для наукових дебатів, проте організатор – директор служби зовнішньої розвідки рф – мав зовсім іншу мету. Про плани нападу на Україну йому було відомо безсумнівно.

І Богдан Хмельницький, разом із фейковою “Переяславською радою”, у новітньому російському міфі про Україну посідає одне з ключових місць. Адже “возз’єднання народу” (якого насправді не було і не могло бути) дозволяє використовувати спадщину (історичну, культурну, духовну та ін.) підкореного, як свою власну. А для росії українська спадщина життєво необхідна.

Росія “денацифікує” навіть мертвих

Для чого росіянам кості Тамерлана і Великого Богдана? Що стоїть за цим – науковий інтерес (намагання знайти “зайву хромосому”), окультні ритуали, привласнення чи знищення чужої історії? Сподіваємося, після нашої неминучої Перемоги ми дізнаємося правду, якою б моторошною вона не була.

Бо практика розкопування могил і “денацифікації” мертвих для росіян не нова. Відомий факт: у травні 1709 року, знищуючи Чортомлицьку січ, москалі “робили те, чого і в поганстві, за древніх мучителів не водилося: мертвих з гробів багатьох не тільки з товариства, але і ченців відкопували, голови їм стинали, шкіру лупили і вішали”. Сьогодні вони також, осліплені ненавистю до України, руйнують ракетами наші кладовища...

Ім відомо, що для українців могили предків мають сакральне значення. Ще давні скіфи насипали височенні кургани на похованнях пращурів і билися за них, як за найбільшу цінність. Тому москвіти системно, впродовж багатьох століть, знищують могили видатних українців – маркери нашої національної пам’яті. Щоб колись виникло в українців запитання: а за які могили нам битися?

А є за які! За могилу Богдана Хмельницького, що має стати національною святинєю. За могили тисяч українців, які поховані по всьому світу. Щоб мати можливість пом’янути земляків, яких доля розвіяла по земній кулі, за весь світ ми і б’ємося. І Перемога буде за нами, бо ми – народ, якого правди сила ніким звоєвана ще не була.

Кирило Стеценко: Мистецтва розвивають потенціал людини,

те, що не може розвивати наука...

(інтерв'ю для YouTube-каналу “Ситдаун з Кирилом Булкіним”)

Закінчення.

Поч. у ч. 27 за 2022 р.

КБ: А в тебе були якісь приклади, коли ти якісь, можна сказати, одкровлення чи озаріння через мистецтво, через музику знаходив для себе?

КС: Я десь у дитинстві зрозумів, що світ безкінечний, і що дорослі на всі мої питання відповіді не можуть дати, і що доведеться самому шукати відповіді. Мене завжди наука цікавила, особливо мене цікавили системні науки. З дитинства я полюбив астрономію, ще до школи, потім хімію — в молодших класах школи, коли ще в школі не вивчають хімію. А вже пізніше я зрозумів, що дуже цікавою є наука про гармонію — музика, тобто системність в музичному творі є дуже цікавою, і її можна порівнювати з астрономією чи з хімією.

КБ: Тобто не було визначено вже з самого дитинства, що ти будеш музикантом?

КС: Ні, я хотів бути футболістом, криміналістом, астрономом, можливо, теж фізиком — отакі от речі... Музика для музиканта-виконавця, для дитини, це дуже великі випробування. Замість того, щоб бігати, грати в футбол, ти мусиш грати на скрипці — це дуже великий конфлікт, чесно кажучи. Я просто був лояльний до тата. Тато цього дуже хотів. Ну, треба було віддавати що данину батькам. Я, можна сказати, терпів, що це треба...

КБ: Дотерпів все-таки...

КС: Ну так, я не шкодюю, але проблема в тому, що на моє головне філософське питання тато так і не відповідав ніколи. Я в нього питаю: тату, навіщо людям музика? — його це дратувало, але таку переконливу філософську відповідь, щоб я задовольнився, він не давав...

КБ: А сьогодні сам маєш відповідь на це?

КС: Ну, ми про це, власне, говоримо — про значення взагалі мистецтва. Бо ж мистецтва розвивають потенціал людини, кожної окремо, і те, що не може розвивати наука: це, власне кажучи, уява, фантазія, інтуїція, здатність, не розуміючи і не пояснюючи це словами, тим не менше, мислити системно. От якраз музика — це прекрасна математика для підсвідомості. Тобто, те, чого не можна навчити через поняття і вишколи: оце “а”, це “б”, а це помножити на два — музика так не працює. Але чим більше людина спостережлива і чим більше вона проникається музикою, тим більше її розум працює системно і навчається бачити невидиме. І це допомагає всім. Помічено, що дуже багато людей, які не є музикантами, але є знаменитими в

різних галузях, вони колись займалися музикою. Не будемо говорити про Ейнштейна чи про Шерлока Холмса, можна сказати навіть про молодшого брата Кличка...

КБ: Я можу сказати про свого видатного дідуся.

КС: О, ну так. Я просто зустрічав на своєму шляху багато людей, і мені вони признавалися: о, я колись грав на скрипці. Мене окремо цікавило, хто грав на скрипці, тому що скрипка — це теж особливий інструмент. На відміну від, скажімо, фортепіано (це більш такий стандартний спосіб), скрипка вимагає ще деяких додаткових здібностей: тактильних, фізіологічних, плюс координація між слухом і рухом, тут багато є особливостей. І я бачу: дуже багато, виявляється, людей є таємними скрипачами. Чи не зробити таку таємну світову ложу колишніх скрипачів? Ну, це так, це такі жарти.

КБ: У нас прозвучало уже слово “езотерика”, і не випадково, бо колись мені був дуже цікавим твій виступ на якомусь ювілей фестивалю “Червона рута”, який так і називався — про езотерику “Червоної руті”.

КС: Так, ми уже вирішили відкрити через багато років після “Червоної руті” таємні карти, які були відомі тільки Сергієві Проскурні, режисерові (Царство йому Небесне, дуже шкода, що він так рано відлетів у вищі світи). Але саме йому я завдячую, що він, як режисер, сказав мені, що те, що не можна — можна. У нас була дуже така потужна творчо, неформальна група людей...

КБ: Я перепрошую, я подумав, що нас можуть слухати, наприклад, молоді люди, які не зовсім розуміють, про що йдеться. А йдеться про такий вікопомний, сказати б, фестиваль, який задав потужний поштовх новому розвитку української музичної культури: “Червона рута” 89-го року.

КС: Так. Це перший фестиваль, який потім шодва роки повторювався, але найбільш резонансним в історії України був перший фестиваль, який пройшов у Чернівцях.

КБ: Ти був в організаційному комітеті?

КС: Я належав до групи ініціаторів, і в самій “Руті” я був членом журі. Але я був одним з творців “Руті”. Кожен вносив свою частину роботи, і тут хоч назвати того, хто був, можна сказати, першим ініціатором. Це Тарас Мельник. Я абсолютно не вірив, що з комуністами, комсомольцями і кагебістами можна співпрацювати. Тарас вірив, що він може їх перемогти. Він цитував Леніна, що заради мети можна і з чортом співпрацювати. І він зумів орга-

нізувати таку систему співпраці соціальних груп, куди входили і патріотичні, і усвідомлені комуністи, але націоналісти зі Спілки письменників України. Фактично, з них і почався рух до незалежності України. І от Тарас Мельник це почав, і Анатолій Калиниченко. Це два музикознавці з консерваторії. Перед початком, згідно з задумом “Червоної руті”, мали бути відібрані кращі люди по всій Україні з усіх (тоді ще їх було 25) областей чи адміністративних поділів України. І я у Львові на травневі свята потрапив на прослуховування, і побачив, що справді діється щось історичне, і настільки цікаве, і цей момент настільки унікальний в історії, що я буду сам себе карпати, якщо не візьму участь у тому, щоб “Червона рута” перемогла. Тому що це не просто музичне явище, це є те, що творило нашу незалежність, і що було придумано для того, це була така базова ідея. Причому вона не була політична, вона була соціально-психологічна: підтримати і дати силу молоді, яка мріє про Україну сильну і українську Україну. Тобто, Україну, яка сама себе поважає, яка живе не минулим тільки, але й майбутнім, яке вона буде. І нас старше покоління не розуміло. Якби влада розуміла, що може “Рута”... Ми мали у 89-му, 91-му, 93-му, 95-му, через рік в неперні

Запоріжжя — це вже мегаполіс, і пролетарський, і ще отруєний токсинами в повітрі всюди, і, вивачте, алкоголем. Наступний фестиваль був у Донецьку, а потім — Севастополь. Тобто, я кажу, якби держава розуміла оцю культурологічну місію “Червоної руті”... Ми бачили, що є загрозами якраз і Донбас, і Крим, і саме там проводили фестивалі... Ми в Севастополі провели “Руту” в 95-му році, а в 93-му — в Донецьку. Український елемент Донецька був достатньо помітний, і все залежало від того, яку політику вибере Київ. Чи буде ця політика культурно активна? Якщо хочеш змінити світ, то зроби це через любов. А мистецтво — це і є інструмент тотальної любові. “Рута” була цим інструментом любові, але влада відставала. Я вже розумію, що так буде завжди, але мене це бісить, тому що яка б не була влада, вона відстає від реальності, і не використовує шанси. А ми давали ці шанси. І ми бачили, що це все пускається під ноги, не розуміється. Я це зараз можу говорити, тому що “Рута” — це вже такий феномен, який відбувся, і лідер “Червоної руті”, Тарас Мельник, на жаль, помер.

КБ: Царство Небесне.

КС: Царство йому Небесне. “Рута” — це історичне явище, і енергетика, вона складається з трьох принципів: українськість,

КБ: Якесь артефакти маєш, щоб проілюструвати?

КС: Так (показує значок з емблемою “Червоної руті”). Оце була придумана художником Василенком така емблема “Червоної руті”, і з Канади (ми вже зробили цю емблему, тут червона рута — оця квіточка, і ще сім квіточок таких) кажуть: що ж ви зробили, у нас же українське свято, а не єврейське, що ж ви зробили менору? А уже пізно, ми її зробили. Так сталося: сім — щасливе число, сім днів тривав фестиваль... От сім днів — ця квітка надії. Це був офіційний символ. Але далі були такі речі таємні. Тоді ж був заборонений український прапор, а ми все-таки зробили значок в кольорах прапора, і з писанкою. (Показує значок з писанкою у кольорах прапора). Що це таке? Писанка — це яєчко молоденьке, справжнє, живе, яке простотає всередині бетонного яйця, яке заскорузує, яке має померти. І писанка виростає, й бетон навколо себе руйнує. І велике яйце сиплеться, і це сиплеться Радянській Союз. Це 89-й рік, отакій образ. І тут ще написано: “Українці всіх країв, кохайтесь!” Я якийсь ішов по Хрещатику, думаю: “Пролетарії всех стран, соєдіняйтесь...” Так ми можемо зробити таку гру з цим. У нас же ж українці, а не пролетарі — значить, українці. Але не всіх країн, а всіх країв України: Закарпаття, Донецьк, Крим, Північ, Південь — українці всіх країв... А ми всі молоді, то ми ж кохаємося, і це кохання не тільки в буквальному розумінні...

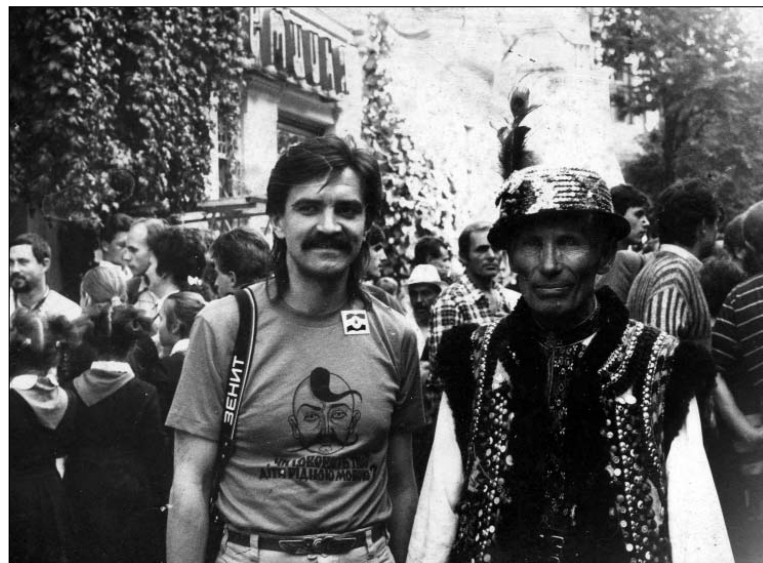
КБ: Це та любов, яка через мистецтво дається, про яку ти говориш...

КС: Так, це щось більш приватне, кохання. Єднатися можна за директивою керівника чи партії, а кохатися — це треба мати серце, і бажання, і енергію. І от виникло це. Це Володимир Легкий, мені допомогли знайти такого художника-графіка в Тернополі, який просто мав талант. І він це виразив. Ну, й з приводу ще прапорів (показує значок з сине-жовтим прапором). Це все випускалося в Литві, таємно їздили, там знаходили майстрів, які це виготовляли, сюди привозили й поширювали. Український національний прапор — це уже не можна було офіційно поширювати. Але у нас була офіційна частина “Червоної руті”, і втаємниченна. І, до речі, навіть офіційно Тарас Мельник це не дозволяв поширювати, але це поширювалося.

У нас було три категорії: поп-музика, рок-музика барди, яких ми називали співці, або авторська пісня...

КБ: Співана поезія?

КС: Співана поезія. Там така велика назва: авторська пісня, і співана поезія, або просто співці, що є еквівалентом і протилежністю до так званої бардівської російської пісні, яка походила від “блатняка”, а ми протиставляли іншу етичну і естетичну лінію, ми хотіли розрив поставити, і якраз переможцем першої “Червоної руті” став представник саме цього напрямку, який етично був абсолютною протилежністю до

Кирило Стеценко та мольфар Михайло Нечай під час Фестивалю “Червона рута”

роки фестиваль. Почавшись у перший раз у Чернівцях, на батьківщині Івасюка, він був присвячений Івасюкові, і назва виходила з цієї пісні, яка зробила революцію в новітній українській музиці. Це було все зроблено правильно, відчувуючи зв'язок і продовжуючи справу Івасюка. І нас більшість людей просили, примушували, щоб усе було тільки в Чернівцях, щоб ми не зрадили Івасюкові. А ми говорили, що ми, як й Івасюк, служимо всій Україні. І ми мусимо бути через рік у найбільш важливих точках, які є найбільш загрожені з точки зору української культури, українських ідеалів, українського майбутнього. І що ви думаєте? Друга “Рута” була в Запоріжжі, яке й далі є загроженним. Вона уже не була такою успішною: не здетонувало, як у Чернівцях. Чернівці — це компактне, середнє або менше середнього містечко, а

сучасність і молодіжність. Це було все в протигагу типовій радянській естраді, де була російськість, або радянськість російська, де все було на традиції: 40, 50, 60 і більше років, і завжди це було ретро, ніколи не сучасне. А ми спеціально були в опозиції до цього. А от ірраціональна частина — це те, що ми нікому не повинні були пояснювати, тільки міг це збагнути режисер Проскурня, і ми з ним створили таку, можна сказати, масонську ложу втаємничену, виробили сценарій езотеричний. Це була гра з самими собою, але потім я збагнув, що такі ігри з самими собою — вони значно піднімають, по-перше, внутрішню силу психічну і здатність йти вперед, а друге — воно якимось ірраціональним, невимовним способом транслюється на всіх і заражає всіх. І всім радісно, і всі хочуть, і всім подобається. Це фантастика.

блатної, або, іншими словами, зеківської чи пенітенціарної пісні.

КБ: Жданкін.

КС: Так. Василь Жданкін — він ніс етичну і сакральну традицію українську, від кобзарства.

КБ: Так, і він не з гітарою виступав, а з кобзою.

КС: Це поєднання церкви і козацтва, тобто служіння чомусь вічному. Таким чином, червоний колір був обраний для естради, або, скоріше, для поп-музики, чорний — для рок-музики, білий — для співців. І прапор складався з трьох елементів, білий був по центру. І в центрі був оцей герб, семисвічник — але не семисвічник, а семиквітник, сім квіточок руті. Весь фестиваль тривав сім днів, і з них конкурси тривали чотири дні: вівторок, середа, четвер і п'ятниця. Поп-співачи, співачки й гурти змагалися протягом двох днів, там було два тури. І перший був червоний, і ми його з Проскурнею назвали “ярмарок”. Тобто, ми весь час паралелили з українськими традиціями і звичаями нашої історії. Це Гоголь, ярмарок, Сорочинці й усе інше. Що таке поп-музика? Поп-музика — це торгівля всім, як би це не звучало. І от, це типовий ярмарок. Ми тут всі виходимо, всі себе показуємо, виставляємося, повертаємося, танцюємо, співаємо. Але на другий тур уже були вибрані найкращі. А хто такі найкращі? Якщо перший день називався “ярмарок”, то другий день конкурсу називався уже “спокуса”, бо відбиралися маги, відьми, ті, що володіють таємними психічними енергіями, які здатні впливати на людей.

У “спокусі” і в “ярмарку” таким пафосом неформальним було — “Червона рута проти рутини” (показує значок з цим гаслом). Ну, це я придумав теж. Володимир Легкий придумав цей котелок Чарлі Чапліна, тому що вся ця радянська естрада — вона культивувала двадцяти-тридцяти роки. І тут, знову ж-таки, образ яйця. Але тут воно вже вживається, як зброя проти рутини.

КБ: Це ви передбачили те, що потім з Януковичем сталося?

КС: Ну, так сталося, так. Ми заклали цю матрицю дії в свідомість.

КБ: І вона спрацювала.

КС: І цей образ був у 89-му році посяяний у свідомість. “Червона рута” проти рутини! Далі, в четвер (у цей день, до речі, зняли Щербицького) на стадіоні вже проходив другий тур — чорний колір. Латинською мовою це називається “dies irae” — день гніву. Але чорний колір — це чорнозем. І чорний колір — це є герої, які полягли в чорну землю за волю України. Це дуже підкреслено чоловічий день, який не має ніякого відношення до торгівлі, і до ярмарку, і спокуси. Це є жертвність. Це є готовність іти на смерть заради Батьківщини, заради України, заради її свободи. І тут можна навіть пригадати рядки з Тичини: “Чорнозем підвівся, і дивиться в вічі, / і кривить обличчя в кривавий свій сміх. / Поете! Любити свій край не є злочин, / коли це для всіх!” Цей вірш теж накладається як емблема на цей день гніву, і тому “Кому вниз” із піснею “Стоїть в селі Суботові” — це була своєрідна емблема цього дня. Перше місце отримала Віка, “Кричу ганьба!” — це теж було все в ідеології. Але разом з тим був і рівненський гурт “НЗ” — “Незаймана земля”, що теж корелюється з чорноземом, і “Бра-

ти Гадюкіни”, до речі, теж гади чорні в землі, розумієш? Тут багато гумору, травестія, бурлеск такий. Це дуже притаманно українській нації: суміщення героїзму, смерті й готовності іти до кінця з гумором — те, що зараз робиться на війні. Наші ж люди перемагають — і козаки перемагали! — жартуючи.

Вертаюся до рок-музики, до чорного. Кожен з цих трьох слоганів — “Українці всіх країв, кохайтеся” “Червона рута проти рутини” — це все різного роду гра слів, і пошук таких внутрішніх рим...

КБ: І сенсів.

КС: Так! І подвійних, потрійних сенсів. Воно тоді працює.

КБ: І який же третій слоган?

КС: ...“Червона рута” — вона ж себе порівнювала з Вудстоком українським. Тобто, ми змагалися ще з американцями, але “Рута” мала бути тільки українська. Не тільки мова, взагалі, музика українська. Далі, вона мала бути сучасна, конкуруючи з Англією і Америкою, тобто сучасність в розумінні глобальному. І плюс ще орієнтована на молодь, яка буде майбутнє. І отут є оце все (показує значок з крокодилом). Тут зображений крокодил, який вилуплює яйце. Але це яйце не просте, а золоте. Це золота писанка. І тут згадайте Елтона Джона з його композицією “Crocodile rock”. Тобто, крокодил — це символ рок-н-ролу, який зніс яйчко, але не просте, а писанку, тобто український рок. І він іще питає: “Кроком руш?” — англійською мовою це написано, “Кроком goosh?”, а ми відповідаємо: “Роком круш!” — тобто, рок-музикою круш Радянський Союз.

І останній був день білий. Білий — це колір святості, і я відчував, і вже передбачав, що Василь Жданкін буде переможцем, ну просто було видно. Але там був і Драч, і Маріяка Бурмака, десь три десятки було видатних українських бардів. Ми мусили показати світові, що ми є радикально інші, ніж російські барди, що це не просто слова і на три акорди “блатної мотив”, а це ще яке багатство традиції: і билини, і думи, і козацькі пісні, і батярська пісня, і Сковорода, і мандрівні дяки — це все є отой масив багатосторічний, який робить українську пісню, оцю саме співану поезію і авторську пісню, яка стоїть на вершині величезної гори, а не просто так.

КБ: Це спрацювало, і це ввійшло в історію, і Радянський Союз розвалився, зокрема й завдяки шматку роботи, яку ви тоді зробили...

КС: 1989 рік був переломний. Тоді був закон ухвалений про українську мову; перед “Рутюю”, за два тижні, був проведений перший з'їзд Народного Руху України, і це дало політичний старт — тобто, всі ці події, вони на різних фронтах працювали на створення незалежної України.

КБ: І вперше прозвучав на “Червоній Руті” майбутній (і минулий) гімн України, і прозвучали його стихійно, імпровізовано Жданкін, Драч і Морозов, так?

КС: Абсолютно. Це була “провокація”, цього не було в сценарії...

КБ: Іще згадували мелодію по ходу...

КС: Так. Ми представили Василя Жданкіна, як володаря гран-прі, а це теж було непросто. Взагалі, гран-прі могла отримати, і абсолютно заслужено, Віка. Якби не було Жданкіна, була би Віка. Це сценічне ім'я — “Сестрич-

ка Віка”. Вона заслужила гран-прі! Але на цих суддівських дискусіях перемагав той, хто міг не заснути. І я внутрішньо відчував свій обов'язок, можна сказати, перед чимось вищим, і я наполіг на тому, щоби гран-прі отримав Жданкін. Я є фанатом Віки, я дуже її люблю. Але я розумів, що те, що Василь Жданкін несе в собі, що це щось настільки важливе, що ми маємо його виділити, як щось позачасове, як повернення до майбутнього через з'єднання минулого і сучасного. І ось тоді так сталося, що Василя оголосили — ніхто не знав, що він буде співати. Він почав співати, дійсно, ніби обдурюючи — я не знаю, кого — чи тих міліціонерів? Він же сказав слово яке! “Що, хлопці, ви там стоїте на дахах — кого ви там, хлопці, охороняєте? Станьте ж людьми, хлопці!” Тобто, він звертався до душі українських міліціонерів, щоби вони стали людьми, а не були слугаками тоталітарного режиму. Ну, він сіяв це зерно, де тільки міг, проповідь читав. І почав співати... Тобто, він співав справді слова “Ще не вмерла Україна”. Більшість людей слухають слова. А він, як музикант, сховав мотив, щоби люди не почули спочатку, що це буде гімн України. Музика цієї пісні була інша, не така, як у гімні. А потім туди ще доєднуються теж людина-легенда Едуард Драч, Віктор Морозов (хто не знає, Віктор Морозов це той, що всього “Гаррі Поттера” переклав на українську мову, але він є і легендарний співак, і композитор, і мислитель), і вони втрощ співують, і мало-помалу викристалізовується гімн України, і його слухає весь стадіон, а скільки там стадіон поміщає, я не пам'ятаю — шось, 17-18, чи 25 тисяч людей, і це ще 1989 рік, осінь. Ще Союз не розвалився. І ніхто нікого не убив, тому що влада не чекала такої зухвалості. Потім оговталися, і такі голова Верховної Ради України Валентина Шевченко почала хвилю антирутівську, і ми думали, що нас усіх посадять, і вже думали, куди евакуююватись, що робити. Але там був такий баланс сил, що комсомольці й Кравчук дивилися, а що буде в майбутньому, і вони самі вибирали, на який корабель стрибнути: той, що йде в майбутнє, чи той, що в минуле. І так сталося, що більшість партійної номенклатури вибрала незалежний корабель для себе, щоби не залежати від Москви. І гроші, я думаю, щоби бути багатими і не ділитися з Москвою. Ну, отак воно зіграло. А для народу, звичайно, мали значення (для нас, наприклад) ідеали, омріяні нашими батьками й дідами. І так воно й сталося з “Червонуєю Рутюю”.

КБ: Що ж, дякую тобі і всім, хто був причетний до того, що так сталося. Світла пам'ять Жданкіну...

КС: Світла пам'ять Василеві, який загинув абсолютно передчасно і незбагнено... Я ще серед “червонорутян” ще хочу згадати Івана Малковича, і Олександра Горностаю, який був директором, і Олега Репецького. Оце, можна сказати, було те рушійне неформальне ядро, яке працювало через Центральний комітет комсомолу України. І від початку року 89-го до початку вересня швидким темпом була створена оця величезна конструкція “Червоний рута”, яка вибухнула, фактично, на всю Україну.

КБ: Що ж, дякую тобі і всім, хто був причетний до того, що так сталося. Світла пам'ять Жданкіну...

КС: Світла пам'ять Василеві, який загинув абсолютно передчасно і незбагнено... Я ще серед “червонорутян” ще хочу згадати Івана Малковича, і Олександра Горностаю, який був директором, і Олега Репецького. Оце, можна сказати, було те рушійне неформальне ядро, яке працювало через Центральний комітет комсомолу України. І від початку року 89-го до початку вересня швидким темпом була створена оця величезна конструкція “Червоний рута”, яка вибухнула, фактично, на всю Україну.

Фото з особистого архіву Кирила Стеценка

Святослав Максимчук пробуджує Словом націю

4 серпня у Львівській обласній організації Спілки письменників України відбулася презентація літературної творчості народного артиста України, лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського Святослава Максимчука. Презентували “Мозаїку спогадів”, видану 2021 року у “Видавництві Старого Лева”.

Богдан ЗАЛІЗНЯК, член НСПУ і НСЖУ, м. Львів

Гадаю, пана Святослава особливо представляти немає потреби. Його знають не лише в Україні, де він об'їздив зі своїми програмами ледь не всі куточки, а й у США, Канаді, Великій Британії, Польщі, Німеччині, Ізраїлі тощо.

Святослав Максимчук провів понад 50 “Заньківчанських вечорів” у місті Лева. Люди зацікавлено слухали Дмитра Павличка, Івана Драча, Івана Дзюбу, Миколу Жулинського, Валерія Шевчука, Миколу Вінграновського, Євгена Сверстюка, Петра Скунця, В'ячеслава Чорновола, Президента Леоніда Кравчука, Михайла Гориня, Миколу Плав'юка, Ігоря Юхновського, Михайла Косіва, Леся Танюка та багатьох інших.

“Я вважаю, що Святослав Максимчук є театром, але він так само є пам'яттю української літератури. Я фанатознавець, але коли наслухався Святослава Максимчука, так би мовити, до певної міри співавтора великої поезії, я сам починаю перечитувати по-новому поеми Івана Франка, поеми “Кавказ” і “Марія” Тараса Шевченка” (Дмитро Павличко); “Я думаю, що величезна заслуга Святослава Максимчука перед суспільством у тому, що він його будив своїм Словом, зробивши дуже багато для популяризації і відкриття людям постаті Івана Франка” (Євген Сверстюк); “Своїм мовленням словом Святослав Максимчук уміє “доставити” до сучасного слухача — пробудити в ньому пригнічену безконечними “шоу” здатність бачити зором душі. Мабуть, не один хтось із аудиторії, який адресував своє слово читець, після зустрічі з ним ступив не просто за поріг зали у нинішній каламутний світ — ступив крок у простір, освітлений словом, і був той крок визначальним, позиційним у його житті” (Андрій Содомора); “Святослав Максимчук — людина тепер суспільно значима, можна без перебільшення сказати: чи не найвидатніший в Україні художній читець та ще й актор театру, з яким у мене давні приятні стосунки” (Валерій Шевчук).

Ці висловлювання взято з чудової обкладинки “Мозаїки спогадів”.

Я б додав: Святослав Максимчук — володар Слова і володар національної ідеї, висловленої цим Словом. Мені поталанило слухати виступи видатного актора не один рік, а також розмовляти про наше, українське життя. В одному з інтерв'ю, взятому у пана Святослава у 2018 році, на моє запитання: “Людське життя — це диво Духа, випадок чи “так треба”?”, він відповів: “Для мене життя — поки я здатний, виступаючи на стадіоні, голосно розмовляти з авторами. Це — без перебільшення. Відчуваю свою потрібність”. А в інтерв'ю 2007 року пан Святослав висловився так: “Нарікати і ждати — це таке діло.

В поемі Івана Франка “Іван Вишенський” є такі рядки: “Коли пастирі нас зрадять, треба нам, самому стаду, про своє спасення дбать”. Це довго буде актуально. Проблеми створення повноцінної держави. Духовне наповнення її”.

Мав рацію (і продовжує її мати — з огляду на ситуацію з духовним (не) піднесенням українського народу) пан Святослав. Він намагається своїм Словом (тобто вмінням читати і проголошувати трансплантовані думки) підштовхувати суспільство до націоцентричності, до Правди, до діяльності на користь країни.

Тепер — безпосередньо про “Мозаїку спогадів”. До її створення автора спонукали Валерій Шевчук, класик української літератури, Роман Горак, відомий письменник, та Богдан Козак, народний артист та колега по театру ім. М. Заньковецької та в Львівському університеті імені Івана Франка на кафедрі театрознавства та акторської майстерності (цитую за передмовою названих сподадів).

500 сторінок Святославових я читав із ручкою в руках упродовж шістьох днів. Це — сім розділів, у яких — 75 спогадів. Читає, опрацювавши спогади, дізнається і про те, як Максимчук прийшов на світ, і про студентські роки автора; відчує “розмову” зі Львовом, і потрапить у заокреанські мандри — і до Канади, і до США.

Мабуть, найцікавішою у книжці є розповідь про творчі варіації від Петра Скунця: “У мой творчій роботі над Словом, — читаю в розділі “Пістолет біля скроні поета”, — я як актор-читець у виборі твору (поетичного, прозового) користувався і користуюся таким принципом: коли, читаючи твір, у мене серце починає частіше битися і не заспокоюється, аж доки не закінчу читати, тоді цей твір перечитую наново. Коли ж і після другого читання відчуваю таке саме хвилювання, а іноді й більше — починаю розуміти, що саме цей твір може бути моїм. Тоді мені здається, ніби автор закликає мене до співавторства, бо Він — це Я, і, відчувши з ним душевну спорідненість, я приступаю до праці”.

Додам від себе. Коли я слухаю поетичні читання від Святослава Максимчука, я відчуваю, що в мій мозок, у моє серце входить глибше сказане авторами Слова. Пан Святослав таким чином підштовхує нас, українців, до ще активнішої роботи над своїм національним Духом.

Думаю, навіть більше: переконаний, що ви, шановні читачі, зі мною погодитесь. Бо, за Петром Скунцем:

Є така країна Україна, де живуть Шевченко і Франко. Тож працюймо, панове! Разом зі Святославом Максимчуком, який пробуджує Словом націю.

Едуард ОВЧАРЕНКО

Війна очима мариупольців

На новій сцені Київського академічного драматичного театру на Подолі відбулася прем'єра вистави “Обличчя кольору війна” Мариупольського театру авторської п'єси “Сонсерсіон”.

На переконання творців вистави, зараз театр готовий об'єднувати. Вони вірять, що мистецтво може зцілити навіть понівечену душу. Знають, що обов'язково повернуться в рідний український Мариуполь. Для них дуже важливо щодня пам'ятати, чого варті хвилини тиші. Переживати історії, відчувати чужий біль, щоб знайти гармонію в собі та сили для боротьби.

Саме завдяки Театру на Подолі артисти з Мариуполя мали змогу показати свою першу військову виставу на сучасній мультимедійній сцені. “Обличчя кольору війна” – спектакль, створений на основі спогадів акторів, які виїхали з окупованого міста Марії. Емоційна вистава-розповідь про життя та почуття мирних людей міста після 24 лютого. Незалежний театральний колектив Мариуполя пробує в окупації майже півтора місяці і після того, як основна частина трупи залишила місто, режисер і актори обрали Київ для особистого та творчого життя. Усі кошти, отримані за квитки, були спрямовані на збереження та розвиток Мариупольського театру.

Незалежний театр авторської п'єси “Сонсерсіон” заснований у Мариуполі 1 лютого 2019 року за ініціативою творчого тандему поетеси Марії Грецької та режисера Олексія Гнатюка. До війни в репертуарі мали вісім вистав, усі – за п'єсами Олексія. У репертуарі – трагікомедії, комедії, вистави про кохання, фантазмагорії, переважно – розважальні. Але все змінило війна...

– Я був одним із перших із нашої театральної трупи, хто почав вибиратися з Мариуполя, – згадує режисер-постановник вистави “Обличчя кольору війна” Олексій ГНАТЮК. – Добирався через Запоріжжя, Дніпро, врешті доїхав до Києва. У столиці зв'язався з колегами, аби вони знали, що я тут, планую знову творити. Почали доїжджати до Києва наші актори. Коли нас стало семеро, то

зрозуміли, що треба починати щось робити. Поновлювати ті вистави, що були раніше в репертуарі театру, або створювати щось нове. Вирішили реалізувати проєкт, який розповідатиме про сучасні події.

“Обличчя кольору війна” – це вистава і художня, і документальна водночас. Монологи писали самі актори. Я сказав: “Пишіть, що б ви хотіли сказати своїм близьким протягом однієї хвилини”. Ці тексти навіть не редагував, вони йдуть від сердець акторів.

Частина епізодів писали разом, деякі – я. Під час роботи над виставою кожен розповів, як пережив час окупації. Наш театр працював при Камерній філармонії. У нас було підвальне приміщення. Перший місяць війни

частина нашої трупи перебувала в цьому підвальному приміщенні, поряд із нами – ще три родини. Частина акторів залишалася вдома зі своїми сім'ями.

Кожен приніс у виставу свій досвід і побут того часу, з цього всього я склав композицію. Спершу показали цю виставу в Києві до Дня культури Мариуполя. Потім запропонували цей проєкт показати в Театрі на Подолі, і нас підтримали.

Серед виконавців – Дмитро Грищенко, провідний актор нашого театру, грає в багатьох виставах, цікава творча особистість. Аліна Дворак починала з театральної студії, всі три роки з нами. Катерина Колмикова задіяна практично в усіх наших постановках. За освітою вона не артист-

ка, але справжня театралка, не уявляє свого життя без театру. Євген Сосновський раніше працював в іншому театрі, до нас приєднався в Києві. До речі, у столиці до нас почали долучатися інші актори з театрів Мариуполя. Ми стали своєрідним магнітом для творчих людей.

У Театрі на Подолі я звернувся до адміністрації з проханням надати нам декорації для вистави. Обрали декорації з вистави “На дні”, яка вже не представлена в репертуарі театру. Ми їх переробили, а щоб “обжити” ці декорації, у нас було три репетиції.

Театр на Подолі забезпечив нас світлом і звуком. Завдяки колегам під час вистави на сцені падав “сніг”. Нас тут прийняли як своїх, надавали допомогу в усьо-

му, що ми просили. Тут з'явилося відчуття, що ми вдома.

Під час вистави на сцені можна побачити фото нашого актора Євгена Сосновського. Він не тільки чудовий актор, а й професійний фотограф. У Києві вже відбулося кілька його фотовиставок. Він привіз до Києва багато своїх світлин з Мариуполя. Також використовували знімки Даниїла Немировського, це сон у стилі Пікассо.

Під час діалогів відбувалася жива візуалізація. Маріанна Кондратенко малювала на планшеті в реальному часі портрети персонажів.

Спочатку все починалося з одного музиканта – Микити Леонтьєва, який на початку війни перебував у Києві. Ми були знайомі раніше, і я запропонував співпрацю. Під час вистави звучать його пісні, які підійшли нам за своєю стилістикою. Потім вирішили додати клавішницю Людмилу Гриценко, викладачку однієї з музичних шкіл Мариуполя. Вже було фортепіано, але не вистачало ще одного музичного інструменту. Допомогла директорка департаменту культури Мариуполя Діана Трима. Вона запросила до співпраці з нами соліста Національної філармонії України Андрія Рахманіна, який допоміг нам скомпонувати музичний супровід.

Надзвичайно задоволений своїми акторами. Вони не грали, а розповідали на сцені свої історії. Їхні сльози та емоції були справжніми, адже вони самі – першоджерело всіх тих подій, які відбувалися на сцені.

У вересні знову плануємо показати цю виставу в Театрі на Подолі. Це незакінчена історія, вона триває. Можливо, будуть якісь нові події, що увійдуть у виставу, сподіваюсь, хороші.

Також збираємося поновити той матеріал, який був у нас в Мариуполі. Зокрема, трагікомедію “Рентген усміхнених сердець”, яка користувалася великою популярністю в нашому місті. Хотілося, аби її побачили і в столиці.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2022

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 66

на 1 місяць 28 грн 14 коп. на півроку 152 грн 84 коп.
на 3 місяці 79 грн 42 коп. на 11 місяців 276 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

4 820095 780016